Jijjiramoota Seera Daldalaa Haraa Keessattii Dhaabbiillee Daldalaan Walqabatee Taasifaman

HAASHIM T.(LLB.LLM)

GEETAACHOO K.(LLB,LLM)

IILQSO, Bishooftu

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Seerota Leenjichaa

- Sa’aatii leenjii kabajuu
- Haasa’a hin barbaachisne dhiisuu
- Moobaayilii cufuu
- Hiramannaa hoo’aa gochuu
- Yaada hirmaattota leenjii kabajuu

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Maloota Leenjii

- Ibsa daree keessatti taasifamu
- Gaaffii fi deebii
- Marii garee

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Leenjii kana irraa maal eegdu?**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Kaayyoo Leenjichaa

- Sababootni SD Duraanii foyyeessuun barbaachiseef maal fa’a
- SD Kitaaba 1ffaa- irraattii fooyya’insa taasifaman gurguddoo adda baasuu
- SD kitaaba 2ffaa walqabatee jijjiramoota taasifaman gurguddoo adda baasuu
- Dhaabbiilee daldalaa SD duraanii fi SD harawaa keessa jiran adda basuu
- Maalummaa, amalootaa fi haala hundeeffama waldaalee shariikaa irratti jijjiramoota taasifaman adda basuu
- Malummaa, amalootaa fi haala hundeeffama waldaalee aksiyoonaa keessaa PLC fi OMC irraatti jijjiramoota taasifaman adda basuu

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Seera Daldalaa

- Daldalaan tokko dhunfaanis ta’ee gareen(Dh/daldalaan) waliigaltewwan gara gara keessaa seenuu daanda’a
- Dh/daldalaa, namummaa(legal personality) miseensota isaanii irraa adda ta’ee qabu
- **Waligaltee kanas seenuu kan danda’uu;**
- Dhiheesitoota waliin
- Dhaabbilee ykn namoota dhunfaa bittaa rawwataan waliin
- Dhaabbillee mallaqaa liqeessan waliin
- Hojjettoota ykn hoogantoota dhaabbatichaa waliin ta’uu daanda’a

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Waliigaltewwan gara garaa dhaabbilleen daldalaa raawwatan kana irraa ka’uun seerri daldalaa haala dimshashaan **kaayyoowwan gurguddoo lama** qaba.
- Maal fa’a?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Isaaniis;

  1.Waliigaltewwan hedduu fi walxaxxaa daldalaan keessa seenu irraa ka’uun daldalaaf eegumsa gochuun bu’aa(profit) fi qabeenya akka horatuuf gumaachuu

  2.Dhaabbillee waliigaltee daldaltoota waliin seenaniif eguumsa seeraa gochuun ittiifufinsaa daldalaa eguu

- Kanaafuu seerri daldalaa **kaayyoowwan**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Seeri daldalaa hojiwwan ykn waliitti dhufeenya daldalaa hundaa kan hooganuu miti
- Hojiiwwan daldalaa Sababa amalaa addaa qabaniif seera addaatiin kan hoogganaman ta’a.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Haala guudina dinagdee fi teeknolojii irraa kan ka’ee walitti dhufeenya daldalaa yeroo irraa gara yerootti jijjiramaa deeman hooganuuf **seerota gara garaa** barbaachisa.
  - **Fakkeenyaaf-**
  - ✓ **Walitii dhuufenya dhaabatnii daldalaa hoojatoota isaa waliin taasisuu seera hojjetaa fi hojjechisan hooganama**
  - ✓ **Dhimmii gibiraa fi taksii seerota dhimma kanaf bahaniin hooganama**
  - ✓ **Dorgomiwwaan dhaabbillee daldalaa jidduutti gaggeefaman seera dhimma kana ilaaluun hooganama**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Seerri daldalaa bara 1952 bahe dhimmota armaan gadii hin hamanne
  i. **Ulaagaa fi haal daldaltootni hayyammaa daldalaa itti argatan,**
  ii. **Haala dhaabbilleen daldalaa ittii oomishanii fi tajaajila ittii kennan,**
  iii. **Sadarkaa qulqullinaa oomiishaa fi tajajilaa kennanii**
  iv. **Adeemsa too'annaan mootummaan dhaabbillee daldalaa irraatti ittii gaggeefamuu**
  v. **Haala dhaabbilleen daldalaa taksii ittii kafalaanii fi haariroo isaan waliin qaban**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

❖**Ijowwan gurguddoon seeri daldalaa bara 1952 irrattii xiyyeefatuu;**

i. Dhaabbiilee daldalaa fi miseensota isaa jiddu hariiroo jiru
ii. Dhaabbillee daldalaa fi hoogansa isaanii jiddu hariiroo jiru
iii. Miseensota dhaabbilee daldalaa jiddu haariroo jiru
iv. Adeemsa dhaabbilleen daldalaa akka baankii fi inshuransii ittii hundeefamanii fi ittii hoojatan
v. Haala dhaabbileen daldalaa tajaajila geejibsisuu lafaa fi qillensaa irratti ittii kennan

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Sababootni SD Duraanii foyyeessuun barbaachiseef maal fa’a?**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Sababoota SD duraanii foyyeessuun barbachiseef;

- Seerichi yeroo bahu haala qabatamaa biyyartii waggaa 60 dura ture kan illaalchaa keessaa galchee ta’uu
- SD yerooma bahu hanqinoota gara garaa kan qabu ta’uu
- Yeroo ammaa hojiin daldalaa fi invastimantii amala **aduunyaawaa(Globilization)** qabachaa kan dhufee waan ta’eef fedhii investarootaa fi daldaltootaa guutuu waan barbachisuuf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Adeemsa biyyii keenya sadarkaa aduunyaatti dorgomaa tahuun guddina fiduuf demtu cimsuuf**
- SD keessatti dhimmota akka galmessa daldalaa, maqaa daldalaa fi ***dukkaana daldalaa*** illaalchisuun keewwatotni tumamaan seerota dhimma kana illaalchisun tumamaan waliin kan wal hin simne tahuu

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- SD keessatti kewwattootni galmee herreegan walqabatan sirna bulchinsa faaynaansii ammayyaa waliin kan hin demne tahuu
- Waldaa Aksiyoonaa keessattii miseensonni aksiyoona(Qooda) xiqqaa qaban warreen aksiyona guddaa qabaniin akka mirgii isaanii hin dhibamnee seeronni egumsa godhan jirachuu dhabuu
- **Doing-Business-2020-.pdf**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Seeronii kasaraa(bankrupcy) baay'ee laafaa fi boodatti hafaa tahuu isaanii**
- Eegumsi Abbottii qabeenya aksiyoona(qodaa) xiqqaa qabaniif taasifamu laafaa tahuun sadarkaa adunyaatti sadarkaan biyyii keenya mijaa'ina daldalaaf qabdu baay'ee gadi aanaa akka tahu taasisuu
- **dorgommii biyyii keenya invastimantii harkisuuf taasiftuu akka gadii bu'uu taasisuudha**
- **Doing-Business-2020-Comparing-Business-Regulation-in-190-Economies.pdf**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Miseensotnii fi abbootiin qabeenyaa waldaalee aksiyoonaa adeemsi hoogansa itti too’atan irratti hanqinni seeraa guddaan jirachuu
- Yeroo **Waldaan dhunfaa ittiigafatamumman isaa murta’ee (PLC)digamu** adeemsi qulqullesitootni herregaa (liqudator) ittii mudaman, aangoo isaanii, haala bu’aa fi kisaraan ittii kafalamuu irrattii seeri tumame jirachuu dhabuu
- Yeroo **haariiroon waldaa daldalaa haadhoo fi waldaa maxxantuu (parent and subsidiaries) fi waldaa obbolewwan(sister companies)** ta’an jiduuti umamuu haala **haariroon itti hoogganamuu fi egumsi abbottii qabeenyaa aksiyoona xiqqaa** qabaniif taasifamuu seerri hoogganu jirachuu dhabuu

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Firoomina, walitti makamuu fi addaan qoodamuu dhaabbata daldalaa (affiliation,merger & Division of B/Orgn) illaalchisee kewwatootni tumamaan hanqina guddaa kan qaban tahuu
- **SD biyya keenya keessa hin jirree fi biyyoota birootti baal'inaan kan hojirra oolan waldaleen daldalaa jirachuu isaanii**
- **Waldaleen daldalaa haala haariroo hooggansa isaanii fi qamoolee 3ffaa waliin uuman irratti seerotni jiran ammayyawaa tahuu dhabuu**
- **Dhaabbilee daldalaa biyya alaatti hundeeffamanii damee isaanii biyaa keenyatti banatan waliin daldaltootni yeroo haariroo uuman haala itti hoganamu ilaalchise seerri jiraachuu dhabuu**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Hojiin daldalaa baankiin walqabatee aduunyaa irratti baankii invastimantii kan jedhamuu baal'inan hojjira olaa kan jiru tahuus SD keenyaan kan hin hammatamne tahuu**
- Baankii dhala irraa bilisaa(bankii Islamaa) jedhamuun beekamus haala ittii hoojira oluus SD wantii ka'ee jirachuu dhabuu
- Dhimmoota moobayil banking, ATM, internet baking fi utility payment illaalchisee seerotni jirachuu dhabuu

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- SD kitaaba 5ffaa keessattii kan hammatame seerri kasaaraa (bankrupcy law) haanqina guddaa kan qaban tahu, fkn
  - **Of eeggannoof Idaa Deebisanii Caasessuu, fi Adeemsa Deebisanii Hundeessuu (Preventive restructuring and reorganization) irrattii hanqinni seera jirachuu**
  - **Adeemsa namnii ykn dhaabatni daldalaa kasaare tokko kasaaraa fi idaa irraa bilisa tahu irratti seerri jirachuu dhabuu**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Maddoota SD Foyyeessuuf Akka Muxxannootti ilaallaman**

1. **SD biyya Faransaay**
2. **Seera Kaampaanii biyya Jarman**
3. **Seera Kaampaanii biyyoota Awuroppaa(European Model Company Act)**
4. **Qajeeltoo baankii aduunyaa Eegumsa Abbootri qabeenya Aksiyoona xiqqaa qabaniif taasifamu irrattii baasee**
5. **SD Turkii fi Hindii**
6. **Seera kubbaaniyaa Uk fi Kooriyaa Kibbaa**
7. **Of eeggannoof Idaa Deebisanii Caasessuu, fi Adeemsa Deebisanii Hundeessuu (Preventive restructuring and reorganization) ilaalchisee seerota Faransay fi Ameerika**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Dabalataniis

i. Seera '**UNCITRAL LEGISLATIVE GUIDE ON INSOLVENCY LAW** dhabbata UN Commission On International Trade Law)' jedhamun kan maxxanfame

ii. Qajeeltoo bankii aduunyaatiin bahee' The World Bank's Principles For Effective Insolvency And Creditor/Debtor Regimes' jedhamuu

iii. WORLD BANK DOING BUSINESS INDEX irraa seerota Kasaaraa ilaallatan(insolvency law)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Sababoota seerotni baankii, inshuransii fi geejjibsisuun walqabatan SD keessaa akka bahan taasifame(kitabaa 3ffaa fi 4ffaa) maali?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

i. Biyyoota birootis seerotni kunniin SD keessatti hammatamu dhabuu fkn; Faransay, Siwizarland fi Xaaliyan

ii. Seerootni kunnin yeroo yeroon kan jijjiraman tahuu isaanii

iii. Gara fulduraatti seektaronii kunnin investaroota biyaa alaatiif banaa waan tahaniif seerota aduunyaa biraa waliin haala walsimataaniin qo'annaa irrattii hunda'e basuuf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- SD Kitabaa 1ffaa- Irraattii Fooyya’insaa Taasifaman Gurguddoo

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Hiikaa Daldalaan Walqabatee
- Akka **SD duraanii fi harawaa kwt.5** keessatti kaa'ametti; daldalaan nama dhunfaan ykn dhaabbata daldalaa ta'uu daanda'a.
- **Daldalaa** kan jedhamu eenyu?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Akka **SD harawaa kwt.5** keessatti kaa'ametti;
- **Daldalaan** nama dhunfaan ykn dhaabata daldalaa
  1. **Hojii idilee ykn hojii ittiin jireenya isaa taasisuun-(professionally)**
  2. **bu'aa (profit) argachuuf kan hojjetuu dha**

Article 5. Persons to be Regarded as Traders

- Persons who professionally and for gain carry on any of the following or similar activities shall be deemed to be traders 5(1-37)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- SD duraanii immoo; Daldalaa:

Art. 5., - Persons to be regarded as, traders.

- Persons **who professionally and for gain carry** on the following activities shall be deemed ,to be traders(1-21)
- Nama dhunfaan ykn dhaabata daldalaan;

1. **Hojii idilee ykn hojii ittiin jireenya isaa gochuun-(professionally)**
2. **bu'aa (profit) argachuuf kan hojjetu dha**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

❖ Labsii 980/2016 kwt-2(2) jalatti **daldalaa** jeechun "business person" means any ***person who professionally*** and ***for gain carries on any of the activities specified*** in the Commercial Code or who dispenses services, or who carries on those commercial activities designated as such by law;

Nama dhunfaan ykn dhaabata daldalaa

1. ***Hojii idilee ykn hojii ittiin jireenya isaa gochuun- (professionally) fi bu'aa (profit) argachuuf hojiiwwan daldalaa seera daldalaa keessatti ibsaman kan hojjetu dha***

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Gaaffii Marii

1.Garagarumman hiikaawwan SD daldalaa duranii fi SD amma jiddu jiru maali?

2.Daldalaa jeedhamuuf hojiwwan kwt.5 jalatti tarreefaman qofa hojjechuu dhaa?

3.Hiikkan SD ammaa keessatti argamu nama daldala hojjetu(subjective) moo hojii daldalaa(objective) irraatti kan hundaa’edha?

GARAAGARUMMAAN JIRU

Old CC-

- **Art. 5 – Persons to be regarded as, traders.**
- Persons who professionally and for gain carry on any of the ***following activities shall ball be deemed , to be traders***

New CC

- **Article 5. Persons to be Regarded as Traders**

Persons who professionally and for gain ***carry on any of the following or similar activities shall be deemed to be traders:***

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Fooyya’insi Hiikkaa Irraatti taasifame

- Haalli hiikkaan ‘daldalaaf’ ittii kenname baal’atee dhiyachuu (from exhaustive list to indicative list)
- Hoojiwwan daldalaa jedhamuun tarreefaman gosa 21 irraa gara 37ti foyya’uu
- Hoojiwwan daldalaa ittii dabalaman keessaa tokko tokko kannen bara 1952 hin ture yoo ta’an ***guudina teeknolojii dhufee waliin kan dhufaaniidha.***
  - Fkn kwt.2(24)-***qunnamtiwwan gara gara teknolojii of keessaa qabu***- Operating communication services through wire or wireless means as well as using satellite and internet technology

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- kwt. 5(25) **hoojiwwan kompiwutaraa fi softwerin hoojataman-** Organizing, providing or storing of information by using computer and software technologies and supplying it to the public through the internet and provision of space and computer for customers to access the information;

- Hojiiwwan bara 1952 keessaa turan garuu akka hooji daldalaatii hin fudhatamiin amma garuu fudhatamanii jirachuu

- **Hojiiwwan yeroo ammaa fudhatan kun, maal fa'a?**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Fkn- kwt. 5(32)- Provision of educational services and transfer and dissemination of knowledge services not by handicraftsmen;
  - Kwt.5(35)- hoojii egumsaa- Provision of security services be that personal or for property not by handicraftsmen;
  - **Kwt.5(37)- jalatti hojii awwaalchaa- Operating funeral and related services.**
  - Hojjii tajaajila Fayyaan walqabatee kennamuu(kwt.5(32)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Dabalataaniis Kubbaaniyaa Haadhoo(holding Company) illaalchisun SD haarawaa kwt.9 jalatti jijjiramni harawaan taasifamera,
- Kunis Kubbaaniyaa hadhoon **ofii isaa kallattiin hojiiwwan daldalaa keessatti hirmaachu kan daanda'uu fi dhaabbillee biroo keessattis qooda(aksiyonaa) bitachuun** daldala keessaatti hirmaachuu akka daanda'uu tuumamera.
- **new-commercial-code-.pdf**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- SD ***bara 1952 bahe*** namootni hoojiwwan armaan gadii irrattii hirmaatan akka daldalaatti hin fuudhataman
  - hojii hoorsisaa loonii fi qonnaa(kwt.6 fi 7)
  - Hojii hoorsisaa Qurxummii(kwt.8)
  - hojiiwwan warren ogummaa harkaa hojjetaniin hojjetaman(maatiin ykn namoota sadii hin calee qaxaruun)(kwt.9)
- **Ulagaawwan ifaan adda bahanii hin ka'amnee**
- Commercial Code (English).pdf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **SD haroofti kwt.6(1) namootni hoojiwwan armaan gadii hamma(hanga) xiqqaan(Small scale) hojjetan daldalaa hin jeedhaman jeechun ifaan ka'eera.**
- hojii qonnaa, (hojii bosonaa) fi hojii hoorsisa loonii,hojii gorsaa beekumsaa fi ogummaa adda addatiin walqabatan,
- ***leenji beekumsa namoota ogummaa harkaa hoojataniin***, ***tajaajila egumsaa warra ogummaa harkaa hojataniif kennamuu*** fi hoojiwwan warren ogummaa harkaa hoojataniin wajjira biraa deggaruuf rawwatamuu
- **Hangii xiqqaan kun Maali?**
- new-commercial-code-.pdf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Akkaataa SD harofti kwt.6(2) jalati namnii tokko hanga murasaa **(Small-Scale Works) hojjete kan jedhamu ulagawwan arman gadii yoo guteedha;**

1. Dhunfaa isaan ykn namoota sadii hin caallee qaxaruun kan hoojachisee yoo ta’ee
2. **Mi’a hojii isaa gaggessuuf isaa taajajiluun alattii kan biraa kusee argamuu yoo batee**
3. **Hojiin hojjetu hojii aadaa yoo ta’e**- fkn- hojii meeshalee aadaa hoojechuu, warqii karaa aadaan oommishuu

- new-commercial-code-.pdf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Hata’uu malee yeroo hoojiwwan kannen dhimmaa daldalaatif hojetan((Commercial Purpose and Commercial Scale) haala akka daldalaati ittii illaalaman seerichii ifaan ka’eera. Fkn;
- lafaa badiyyaa fayyadamuuf abba qabiyyee warra ta’aniin alattii namootni lafaa murasaa ol qabatanii hojii loon horsisuu irrattii bobba’an(kwt.5(4)
- Baay’ina **murasaan olittii qurxummii** kan oommishan (kwt.5(5)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Dangaan Rawwatinsa Seera Daldalaatin Walqabatee

- **SD Duranii kwt.4 jalatti kannen armaan gadii irratti rawwatinsa hin qabu;**
  - ***Qamoolee buulchinsaa***
  - ***Dhaabbillee Amaantii***
  - ***Dhaabbillee Siivilii***
  - ***Waldaalee Bu'uura(coperative socities)***
  - Commercial Code (English).pdf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Dangaan Rawwatinsa Seera Daldalaatin Walqabatee

- **SD haroofti immoo kwt. 4 jalatti SD qamoolee armaan olii irratti rawwatinsa kan hin qabne ta’uu ka’uun garuu hojii daldalaa keessattii yoo hirmaatan seeri daldalaa isaan irratti rawwatinsa kan qabu ta’uu**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Gaaffii Marii

1.Garagarumma **dangaan rawwatinsa Seera daldalaa duraanii fi amma jiddu jiru** kana akamittii madaltuu?

2. Dhaabbatni guddisa daa'imman **Abbabech Goobanaa *Action Aid Ethiopia*** wajjiin ta'uun namoota mana dhabeeyyii daandii irra jiraatan gargaaruuf mana maxxansaa 'Firri Firaaf' jedhu yoo hundeessan haala hiikkaa seera daldalaa **kwt 10tti waldaa** daldalaa jedhamuu ni danda'a?

3. **Ogeenyiin harkaa eenyuu? Nama tokko ogeessa harkaati jedhanii moggaasuuf safartuwwan gargaaran maal fa'a?**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Dhabbilleen Sivilii Hojii Daldalaa Keessatti Hirmaachuun Walqabatee**

- Dhabbiilleen bu'aaf hin hundeefamiin hojii daldalaa keessatti hirmachuu akka hin daandenye SD duraanii kwt. 25 tumeera
- **SD haroofti garuu kwt.24 jalati haloota dhabbilleen Sivilii kunnin hojii daldalaa keessattii hirmaachuu daanda'an ka'eera**.
- kwt. 24- The conditions on which ***non-profit civic organizations or other organizations not established for business purpose may carry on trade*** and the consequences thereof may be determined by law.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Sababni isaa labsiin Dhabbillee Sivilii lakk. 1113/2011 kwt.63(1,b) jalattii- **qaamoleen kunnin kaayyoo isaanii galman gahachuuf halootni ittii hojii daldalaa seera qabessa irratti bobba'an jirachuu tumeera**.

- Kunis ***aksiyoona bitachuun*** ykn ***akka daldalaati galmaa'uun daldaluu*** danda'u

- 1113_2019_ORGANIZATIONS_OF_CIVIL_SOCIETIES_PROCLAMATION.pdf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

Namootni hojii daldalaa keessatti hirmaachuu hin dandeenye;

i. Da’immannii fi dargaggoota(SD kwt.10 fi 13)
ii. Guddiftuu(kwt.11)
iii. Namoota murtii seeratin daldalaa keessatti akka hin hirmaanne dhorkaman(kwt.14 fi 22)

- new-commercial-code-.pdf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Ulaagaawwan bu’uuraa hojii daldalaaf halderee ta’an

Galmee Daldalaa

- SD duraanii kwt. 85-123 jalattii wa’ee galmee daldalaa irrattii tumaalee bal’inaan kan qabateedha.
- Hata’uu malee ***SD haaroofti dhimmoota*** kanneen haala labsii lakk. 980/2008 ta’een walsimuu daanda’uun kwt.82-105 jalatti qabatera.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Namni tokko daldalaa tahuuf jalqaba galma’uu qaba**

Daldaltoota Galma’uu Qaban(kwt.82 fi 175);

i.Daldalaa Dhunfaa

ii.Dhaabbillee daldalaa

iii.Kubbaaniyaa haadhoo

iv.Dhaabbillee daldalaa biyya alaa fi dammewwaan isaanii

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Galma’uuf Maaltu Baarbachisa?

- Iyata barreefamaan qaamaan ykn karaa websaayitiin(kwt.79 fi 83)
- Iyata dhiyaate irraatti wantoota ibsaman dhugumma isaanii mirkannefachu(kwt.80)
- Kan galma’uus iddoo waajjirrii mummichi argamuti(kwt.85)
- Daldalaan kammiyyuu iddoo gara garaa irraa

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Dammewwan yoo banate galmee hadhoo tuquun qofaa galma’aa- (kwt.86)
- Daldalaan kammiyyuu sababoota gara garaatiin dhimmonni galmee daldalaa irrattii galmaa’an yoo jijjiraman ykn hojii yoo dhabee guyyaa 60 keessatti iyatee **akka sirraa’u taasisuu** qaba(kwt.90 fi 94)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Galmee Daldalaa maal fa’a hammataa?

Kwt . 87 jalattii tarrefamanii jiru

- Galmeen ijoon(maqaa, teessoo, maqaa dukkanaa daldalaa, mallattoo daldalaa, hojii gaggeessaa)
- Galmee dabalataa(yoo damee harawaa banate)
- Jijjiramni yoo jirate
- Haquu- hojin daldalaa yoo dhaabbate
- Kwt-78- Entries in the commercial register shall consist of all principal, subsidiary or complementary registrations, and of all alterations and deletions.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Daldalaan tokko yoo galma’uu baate ykn ibsa dogongoraa kennuun yoo galmaa’e ykn galmaa’uu osoo galmaa’uu qabuu osoo hin galmaa’iin hafe
  - Yakkaan nii gafatama (97, 98)
  - H/H nii gaafatama(99-102)

new-commercial-code-.pdf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

Qaamootni iyannoo galmeen daldalaa akka haqamuu dhihessuu daanda’an;

1. daldalaa (kwt.90 fi 94)
2. Hadhaa warra ykn abbaa warraa(**kwt.95**)
3. Qamaa naa ilaallata jedhu kamiyyuu (**kirreefata ykn bitaata-kwt.90)**
4. Qamaa galmessee(90)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Gaaffii Marii

1. Adeemsi namootni daldala keessaatti **hirmachuu hin daandenye** jedhaman daldala keessaatti ittii hirmaachuu dandaa’an jira?
2. Osoo seeraan hin heyyamaminiif daldala keessaatti hirmaachun itti gaafatamummaa hoordofsisaa? qaama 3ffaa irratti hoo?
3. **Heeyyamni daldalaa seeraan ala yoo jalaa dhorkame ykn hin haroofamu jeedhame m/murtiiti himaachuu daanda’ama?**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Adeemsi namootni dhorkaman itti hirmaatan:**

❖Dargaggoon guddiftuu jalaa akkataa seeraatiin bahee(kwt.12)

❖Guddiftuun maqaa dhunfaa isaatiin(kwt.11(1)

❖Namootni daldalaa keessattii akka hin hirmaanne seeraan ittifaman kunnin daldala keessaatti hirmatanii yoo argman waligaltewwan isaan taasisan qamaa 3ffaa irrattii bu’aa kan hordoofsisan **galmee daldalaa keessaatti yoo galma’an qofa**.

(SD kwt.13 fi 14)

new-commercial-code-.pdf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Murtii Dha/Ij. Lakk. Galmee 81934 jildii 15ffaa

- namnii heyyamnii daldalaa jalaa **dhorkame jeequmsii narraa haa dhaabbatu jeedhee himaachuu hin daanda'uu-**
- dhimma seeraa qofaa ol iyyaata

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Murtii Dha/Ij Lakk. Galmee 145733, jildii 23ffaa

- Labsii galmessaa heyyaamaa fi kenna daldalaa lakk.980/2008 kwt.46 fi 47 illaalchisee murtii buulchinsa qamaa dhimmii illaaluun kenname irratti namnii komii qabu dhimma ijoo seeraa qofa irratti ol’iyyannoo gaafachuu daanda’a.

- **Namni heyyamnii daldalaa hin haroomsamu ykn dhorkameera jeedhame tokko murtii kana koomachuu yoo barbaade** akkaataa labsii lakk.980/20008 kwt.47(3)ti m/murtii **finfinnee ol’iyannoo dhagahuuf dhiheessuu daanda’a malee** m/murtii sadarkaa jalqabatiif **kallatiin himannaa dhihessuu hin daanda’uu**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Dhaadachii ijjibataa lakk.galmee 101618 jildii 19ffaa bara 2001 keessa mana murtii dhiyaateen murteesse dha.

- *S/yakkaa **kwt.378** jalatti namnii hayyama daldalaa (sanadaa **sobaa qabatee ykn qoophessee)** kan adabamuu yoo ittii faayadamee qofa jeechun ka'eera.*
- Kanafuu **namnii tokko heyyamaa daldalaa sobaa** qabatee argamuun qofti **isaa hin adaabsisuu hanga ittii faayadame hin argaaminitti**.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Gaaffiillee Marii

- Murtiin dha/ijjibataa kannen akkamitti illaaltu?
- Murtiin **dha/ij SD duranii** jalatti murtessee **SD harawaa irratti** bu’aa maali qaba?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- ***Dhimma falmii iyyataan Hamera Work Maariyam Betaakirstan Sabakaa Gubaa'ee tsifat bet fi Deebi kennitonni diyaaqoon Mihrat'ab Birhaan fa'a(n-6) jiddu lakk. galmee 18419***

- dhimma hojataa fi hojachisaa irrattii labsiin 42/85 haqamuun labsiin 377/96 hojiirra kan jiru ta'us tumaan seera ijoo falmii ta'ee osoo hin jijjiramiin labsii 377/96 keessatti waan argamuuf hiikoon tumaa kanaaf labsii 42/85 jalatti kenname labsichii haqamus labsii harawaa irrattii dirqisisaadha jeechun hiika itti kennera.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Dabalataniis lakk. Galmee 218916 irraattii dha/ij;
- dhimma falmiin irratti ka’een walqabatee tumaan seeraa labsii haqamee lakk.377/96 keessaa jiru fi labsii harawaa hojii irra jiru lakk.1156/2011 keessa jiru walfakkaataa waan ta’eef hiikkoon keewwata seera kana irratti labsii haqame jalatti kenname labsii hojiira jirufis akka ta’u murtessera.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Galmee Daldalaa Federalaa fi Naannoolee Hundessuu

- **SD duranii kwt. 86 guutumattii haquun SD harawaa keessatti kwt.70'n bakka bu'eera**
- Kwt.70- waa'ee galmee daldalaa Federalaa(**Federal Commercial Register)**
  - ✓ **The Ministry of Trade and Industry shall establish and administer Federal Commercial Register having nationwide application.**
- Ministeeri daldalaa galmee daldalaa akka biyyaatti taajaajilu nii hundeessa
- B/bu'ummaan qamoolee Federalaa gara garaatiif kennuu nii daanda'a.(**fkn.Invastimantii Koomishinii**)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Kunis bu’ura HMFDRI kwt.55 aangoon seera daldalaa basuu aangoo mootummaa federalaa waan ta’eef, qaama SD kana hojirra olchuus hundessuu waan qabuuf**
- Naannooleen fi buulchinsi magaalootaa (Finfinnee fi Diree Dawaas) qamoota geggessan hundessuun galmee daldalaa gaggessuu akka daanda’an kaa’amera(kwt.71)
- **Ministerii daldalaa Wiirtuu galmee daldalaa jidduu galaa(Central Commercial Registration Data Base) hundessuu akka qabus ka’amera**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Naannoolee fi buulchinsi magaalaas odeffannoo galmee daldalaa jiru gara wirtuu jidugalessa kanatti erguu akka qabu tumamera.(kwt.72)
- Ministerri daldalaas odeffannoo galmee daldalaa keessatti argamu kana karaa Websayitii isaatiin ifaa gochuu akka qabu
- Ministerri daldalaa Seerootnii fi qajeelfamootni dhimma daldalaan walqabatanii bahan hojiira oluu isaanii mirkannefachuuf dirqama qaba.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

- Galmeen daldalaa karaa Gazeexaa dhimma daldalaatiif hundeefameen beeksifamuu akka qabu SD duraanii kwt.87 jalatti tumee ture
- Hata’uu malee **gazeexaan kun hanga ammatti kan hin hundoofne waan taheef seericha osoo hoojira hin oliin hafeera**
- SD haroofti namni odefannoo dhimma daldalaa barbadu galmee daldalaa naannoo isaa jiru ykn wirtuu galmee daldalaa biyyolessaa irraa argachuu waan daanda’uuf kewwatni kun gutumatti akka haqamu ta’eera.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Proc. 980/2016- Art. 4.

2. The Ministry shall undertake commercial registration and trade name registration.

3/ The regional organs administering commercial activities and the Investment Commission may undertake commercial registration and trade name registration when delegated by the Ministry.

4/ The Ministry shall enter the commercial registration and the trade name registration data into the central data base; and the regional organs administering commercial activities and the Investment Commission shall transfer to the central database the data they registered through delegation.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Proc. 980/2016- Art. 5.

2. Any person shall be registered in the commercial register at the place where the head office of his business is situated;

- Exceptionally,art.6(5) any person who wants to engage in a business category to which the license is issued by the ministry, may directly apply to the ministry for commercial registration.

3/ Any person shall register in the commercial register only once even though he conducts different kinds of business activities in different regions

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Proc. 980/2016- Art. 6.

2. Regional public enterprises and sectoral associations organized at different hierarchies of the regions shall be registered by regional organs administering commerce.

- ***Labsiin lakk.242/2014 kwt.32(30,32,33 fi 43)tiin Biiroon daldalaa Oromiyaa*** dimmoota addatti seeraan qaama biraaf hin kennamin galmee daldalaa akka raawwatu fi akka barbaachisummaa isaattis hayyama daldalaa akka kennu danda'u tumee jira. (Trade & investment license)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Hayyamni daldalaa akkataa qajeelfama kenninsa hayyamatin sadarkaa naannoo fi federalatti nii kennama.**

Proc. 980/2016-21. Power of Issuing Business license

1/ Notwithstanding the provisions of this Proclamation and other relevant laws the appropriate authority shall issue business license.

2/ Without prejudice to the generality of sub article (1) of this Article, the ***relevant authority shall issue business license based on the detailed Ethiopian Business License Issuing Categories*** to be determined in the directive of the Ministry.

Qajeelf.Kenniinsa Hayyama Hojii Dald.Lakk.17/2011.pdf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Kitaaba 2ffaa(Dh/ Daldalaa) Jijjiramoota SD Harawaa Keessatti Taasifaman!!!

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Garaagarummaa hiikoo Dhaabbilee daldalaa

- **SD duraanii kwt.210**

Art. 210. - Business organization defined.

1. *A business organization is any association arising out of a partnership agreement.*
2. ***Any business organization other than a joint venture shall be deemed to be a legal person.***

- **Dhaabbatni daldalaa- waldaa waltahinsa michoomina namoota 2fi isaa oliin hundeefamudha.**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Garaagarummaa hiikoo Dhaabbilee daldalaa

❖ SD Duranii

Art. 211. A partnership agreement is a. contract whereby **two or more person** who intend to join together and **to cooperate** undertake to bring together **contributions** for the purpose of carrying out activities of an **economic nature** and of participating in the **profits and losses** arising out thereof, if any.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

SD harawaa kwt.172-

Article 172. Definition

- 1/ A business organization is an association established **through a memorandum of association** by persons who **bring together contributions** for the purpose of undertaking an economic activity in cooperation and of participating in the **profit** made.
- 2/ Notwithstanding the provisions of Sub-Article (1) of this Article, a ***joint venture*** is formed by an agreement concluded among members that is not disclosed to third parties.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

SD harawaa kwt.172-

- **dhaabata daldalaa jechuun waldaa namoonni buusii walitti buusuun bu’aa hirmaachuuf *barreeffama hundeeffamaatiin dhaabatuu* dha**

Kanaafuu;

- Waliigalteen jiraachuu qaba
- Buusiin bu’uu qaba
- Tokkummaa fi gamtaan hojiin dinagdee hojjetamuu qaba
- Bu’aas haa ta’u kasaaraa waliin qooddachuu qabu

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Dh/Daldalaa SD Duranii Keessaati beekamti argatan kwt.212

1. Ordinary Partnership
2. Joint Venture(Waldaa keessaa beekketi)
3. General Partinership(Waldaa Shariikaa Gamtaa)
4. Limited Partinership(Waldaa Shariika Itti Gaafatamummaa Gos-Lammee)
5. Share Company(waldaa Aksiyoonaa)
6. Private Limited Company(waldaa dhuunfaa itti gaafatamummaan isaa murtaa’e)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

- **Gosoota Dha/Daldalaa SD haaraatiin kwt.174**

1. General partnership(Waldaa Shariikaa Gamtaa) (SD kwt.183 – 211)
2. Limited partnership(Waldaa Shariika Itti Gaafatamummaa Gos-Lammee)SD kwt. 212 – 220)
3. Limited liability partnership(Waldaa Shariika Itti Gaafatamummaan isaa Murtaa’e (kwt 221 – 233)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

4. Joint venture; (234 – 244)
5. Share company(Waldaa Aksiyoonaa, (SD kwt. 245– 494)
6. Private limited company(Waldaa Dhuunfaa Gaafatamummaan isaa Murtaa’e(PLC) (kwt.495–533)
7. **One person private limited company**(Waldaa Dhuunfaa Miseensa Nam-Tokkee Itti Gaafatamummaan isaa Murtaa’e**)kwt.534– 545)**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

- SD duraanii keessa kan ture’ **Ordinary Partnership’ akka haqamuu gochuun waldaaleen harawaa lama**
- **Limited liability partnership(Waldaa Shariika Itti Gaafatamummaan isaa murtaa’e fi**
- **One person private limited company**(Waldaa Dhuunfaa Miseensa Nam-Tokkee Itti Gaafatamummaan isaa Murtaa’e **kan jedhaman SD harawaa keessatti ittii dabalamanii jiru.**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Kanaafuu akka Hiikko SD harawaati

- **Baay'inaa**- Namootni lama fi sana ol (One man company alatti)
- **Buusii**- mallaqaan , qabeenya socho'uuun ykn hin sochooneen ykn ogummaan ykn kalaqaa sammuutin
- Bu'aa argachuuf
- **Barreefamaa hundeefamaa-** yoo hin jiraanne waldaan hin jiru(Waldaa keessaa bekkeettin alattii(JV)(kwt.177)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Dha/ daldalaa hundeessuuf barreefama hundeefamaa fi galmee daldalaa irrattii galma'uu qabu.**
- **Erga galmaa'een booda namummaa argata. (kwt.174)**
- **Dambiin ittiin bulmata SD harawaa keessaatti akka hin barbachifnetti callisaan bira darbameera**.
- Dambiin kunis adeemsa hoojmaata waldichaa fi haariroo miseensootaa fi waldicha jiddu, miseesonta jiddu jiru kan hooganuu ture.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

- Gama kanaan muxxannoo biyyoota biroo yoo illaalee, biyaa **Jarmanitti gosoota** waldaalee shariika afurtu jira. Isaaniis;

1. Waldaa shariika Hariiroo Hawasaa(Civil partnership)
2. Waldaa Shariikaa Gamtaa (General partnership)
3. Waldaa Shariika Itti Gaafatamummaan isaa Murtaa’e (Limited liability partnership)
4. Waldaa Shariika sagalee malessaa(Silent partnership)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Waldaan shariika hariiroo hawaasa** biyaa Jarman keessaatti seera hariiroo hawasaa keessatti kan argamuu yoo ta’uu kaayyoon isaas guutumatti hoojiwwan **daldalaa hin tanee** irraatti bobba’uudha.
- **Waldaa Shariikaa Gamtaa (General partnership)** fi Waldaa Shariika Itti Gaafatamummaan isaa Murtaa’e (Limited liability partnership) immo waldaalee shariika seera daldalaa Itoophiyaa harawaa keessatti ibsamaniin amalaa fi bocaanis walfakkatoodha.
- **Waldaan Shariika sagalee malessaa(Silent partnership)** kan hundeefamu ***nama mana daldalaa qabu fi nama biraa kappitalaa daldalaaf barbachisuu nama kanaf dhihessu*** waliin waliigalte taasifamun.
- Bu’aa argamuus akkataa waliigaltee isaanitin ni qoodatu.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

- Biyya **Farans**aayitti immoo waldaalee shariikaa gosoota afur kan jiran yoo ta’uu kannen keessaa lama seera hariiroo hawasaa keessaatti kan argaman yoo ta’uu lamaan hafan immo seera daldalaa keessaatti argamu.
- Seera hariiroo hawasaa keessaatti kan argaman;
  1. **waldaa shariika daldalaaf hin dhaabanne(non- commercial purpose)**
  2. **waldaa shariika dhoksaa(undisclosed partnership)**
- Waldaleen shariika seera daldalaa keessaatti argaman immo;
  1. ***Waldaa Shariikaa Gamtaa (General partnership)***
  2. ***Limited partnership(Waldaa Shariika Itti Gaafatamummaa Gos-Lammee),***

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- ***Ingiiliz*** keessaatti immo waldaalee shariika sadii seerota yeroo adda addatti bahaniin tumaaman jiru. Isaaniis;
  1. **Waldaa Shariikaa Gamtaa (General partnership)**
  2. **Waldaa Shariika Itti Gaafatamummaan isaa Murtaa'e (Limited liability partnership)**
  3. **Limited partnership(Waldaa Shariika Itti Gaafatamummaa Gos-Lammee)**
- Biyaa Ingiliiz keessaatti waldaaleen kunnin bifaa seera daldalatiin iddoo tokkotti tumamanii ta'uu bataniis waldaalee shariika isaaniin walfakkatan biyaa ***Jarmani fi Faransay*** keessaatti argamaniin baay'ee walfakkatuu

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Gaaffillee Maarii

1. Bu’uura SD haaraatiin hiikkoon jecha dhaabbilee daldalaaf(Business Organization) kenname amala dhaabbilee daldalaa hundumaa ni ibsa jettanii yaadduu? Maaliif?
2. Akka SD duraaniitti dhaabbata daldalaa tokko hundeessuuf danbiin ittiin bulmaataa qophaa’ee galmaa’uu kan qabu yoo ta’u, akka SD ammaatti garuu kan keessaa hambisee jira, maaliif hambise jettuu?
3. Barreefamni hundeefama eessa taa’uu qaba?Sd 82,85 fi 980 kwt.5(6)
4. Waldaalee armaan olii keessaa waldaan ogeessonni seeraa tajaajila abukaatummaa kennuuf waliin ta’anii hundeessuu danda’an waldaa kam jettu?
5. Bu’aan namummaa(legal personality) argachuu irraa argamuu maali?Sd kwt. 175/182 fi 980/2008 kwt. 7/ 11

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Dhimmi kun iyyannoodhaan DH/IJ/M/M/W/F dhiyaatee galmee lakk- 45025 ta’e irratti

- Murtii kenne keessatti xiinxala taasiseen **galmee daldalaa gubbatti dambiin ittiin bulmaataa fi barreeffamni hundeeffamaa waldaa tokkoo teessiiffamuun hundeeffamni waldichaa seera duratti ragga’aa fi fudhatamaa akka ta’u kan taasiisuu** fi ***sanadootni kuniin waajjira galmeessaa fi raggaassa ragaaleetti galmeeffamee ol-kaa’amuun hundeeffama walda’ichaa haal-duree barbaachisaadha*** jedheera.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Moggaafama Dha/Daldalaa

- Maqaa qabachuu qabu(kwt.176)
- Maqaan kunis seera qabessaa fi kannen birootin kan walittii hin bunee
- Maqaan akaakuu dhaabata sanii kan agaarsisu tahuu qaba
- Bu’aa fi Kisaaran walqabatee- waaligalten nama tokko qofaaf kennuu fuudhatama hin qabu(kwt.178).

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Akkataa buusi isaaniitin qoodachuu qabu
- Waldaa Aksiyoonan alattii dhaabbilleen daldalaa hafan sanadaa daddabarfamoo(NI)maxxansuu hin danda’aaan(kwt.180)
- Dha/ daldaalaa JV’n ***alattii ittiigafatamummaa kan fuudhatu karaa bakka butoota*** isaatin.(kwt.179)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Sababoota Diggaminsaa Dha/ Daldalaa

(SD Kwt.181, 205, 232, 242, 473, 244, 531/32, 544)

Sababoota Diigaminsa waldaalee akka waaligalati kwt.181

- Kaayyoon Dhabbatichi ykn waldichii dhabbateef yoo milka’ee ykn milka’uu hin daandenye ta’ee
- Turtiin yeroo dhaabateef waan xumurameef yoo waligalteen dheerachuu batee
- Miseensonnii akka digamuu yoo waliigalan
- M/murtii akka digamuu yoo ajajee

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Yoo waldhicha ykn dhabbaticha irratti murtiin kisaaraa ittii kenname**
- **Waldiddaa cimaa miseensota jiduttii umaameen waaldichi itti fufuu kaayyoo dhaabatef galmaan gahuu yoo hin daandenye *ajajaa m/murtiin***
- **Waldiddaa cimaa miseensota jiduttii umaamus miseensotni hafan ittii fufuun kaayyoo waaldicha bakkaan gahuu kan danda'an yoo ta'e ,miseensii rakkoo uume qooda ofii gurguratee akka bahu taasisuun waaldichi akka hin digamne goochun nii daanda'ama**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Gaaffii Marii

1. ***Abbootiin aksiyoonaa hundi yoo du'an*** dha/daldalaa namummaa isaan walqabatee maal ta'a?
2. Sababootni diggaminsa Waldalee daldalaa SD kwt.181 jalatti tarreefaman agaarsituudha moo hundaa kan hammateedha?
3. Kaayyoon dhabbatichi ykn waldichi dhabbateef **yoo milka'e ykn milka'uu hin daandenye ykn fashaala'ee** akka diggamuu kan taassisu maal fa'a?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Dhaa/daldalaa namummaa isaanii dhabuu kan daanda’an yoo galmee daldalaa irraa haqaman qofa.(kwt.182)**
- **SD duaraniin-** Akka ijoo falmiitti dhimmi fudhatamuu danda’u tokko tarreeffamni SD duranii kwt 218 jalatti kaa’aman tarreeffamanii kan xumuraman moo mitii kan jeedhu addaa basuuf galmee kana haa illaaluu

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **DH/IJ/M/M/W/F ol’iyaannon** falmii Inshuraansii Yuunversaalii (W.A) fi Baankii Biyyoolessaa gidduutti galmee lak galme 812/88
- Wal dhabiinsa waldaa fi Baankicha giddutti ta’e sababa godhachuun hundeessitootni waldichi akka diigamuuf m/murtii federaalaa sadarkaa jalqabaatti iyyata dhiyeessan.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- M/murtiis wal dhabiinsa uumame akka ijootti utuu hin fudhatiin **walga'iin waliigalaa gaggeeffamuu dhabuusaa, odiitarootni muudamuu dhabuu isaanii, buusii miseensotni buusan *liqaa waldicharra jiru baasuu dhabuusaa* akka sababa gahaatti fudhachuuun Inshuraasiin Universalii (W.A) akka diigamu murteesse**.

- Murtii mana murtichaa irraa hubachuun kan danda'amu sababoota seera daldalaa **kwt 218(2) jalatti tarreeffamanii ala sababootni akka sababa gahaatti fudhataman kan biroon jiraachuu** isaaniiti.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

Kaayyoo Faashalaa’e

Himataan waldaa aksiyoonaa wabii hojjattoota biiraa harar fi himatamtoonni birhaanuu miliyoon faa namoota 40, mana Murtii Olaanaa harariii, Lakk.G.13696.

- himattootni sababoota waldaan aksiyoonaa wabii hawaasummaa hojjattoota waldaa aksiyoonaa haarar akka diigamuuf caqasan keessaa tokko **kaayyoo hundeeffama waldaa aksiyoonaa amma falmii kaasee kun hojjattoota waldaa aksiyoonaa haarariif bu’aa diinagdee argamsisuufi dha. Sababa kana ta’eef namni miseensa waldaa wabii haawaasummaa kanaa ta’u kan danda’u yoo hojjataa waldaa aksiyoonaa biiraa haarar ta’e qofa** dha.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Yeroo waldaan aksiyoonaa biiraan haarar **abbaa qabeenyummaa mootummaa jalaa bahuun gara qaama dhuunfaatti darbu hojjattootni baay'een hir'ifamaniiru**. Sababa kanaan abbootiin aksiyoonaa waldaa aksiyoonaa wabii haawaasummaa hojjattoota waldaa aksiyoonaa biiraa haarar **baay'een isaanii waldaa aksiyoonaa biiraa haarar keessaa bahaniiru**.

- Kanaaf, baay'een isaanii yeroo ammaa kana hojjattoota waldaa aksiyoonaa biiraa harar waan hin taaneef kaayyoon waldichaa hojjattoota waldaa aksiyoonaa biiraa haarariif bu'aa diinagdee argamsiisuu jedhu fashalaa'eera waan ta'eef waldichi akka diigamu jechuun gaafataniiru.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- ***Himatamaan gama*** isaatiin miseensootni baay'een hojjataa waldaa aksiyoonaa biiraa haarar keessaa gaggeeffamuun isaanii sababa waldicha diigsisu ta'u hin danda'u.
- Dabalataan, **bu'aa qabeessummaan waldichaa dabalaa waan jiruuf kaayyoon waldaalee daldalaas miseensoota isaaf bu'aa diinagdee argamsiisuu waan ta'eef** kaayyoon waldichaa fashalaa'eera jechuun hin danda'amu jechuun falmataniiru.
- Manni murtii olaanaa falmii gama himataan ka'e fudhachuun miseensootni waldaa aksiyoonaa wabii haawaasummaa hojjattoota biiraa haarar baay'een isaa hojii irraa kan gaggeeffaman waan ta'aniif kaayyoon waldichaa hoojjattoota waldaa aksiyoonaa biiraa haarar deeggaru jedhu waan galma gahuu hin dandeenyeef waldichi diigamu qaba jechuun murteessera.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Dhimma armaan olii kanarraa akka hubannuutti kaayyoo waldichaa hojjattoota waldaa aksiyoona biiraa haarar deeggaruu jedhu guutummaan guututti yoo ta’u baatellee gar-tokkeen gatii hojjattootni baay’een hojiirraa hir’ifamaniif kan galma gahuu danda’u akka hin taane hubachuun ni danda’ama.
- Gama biroon miseensootni waldaa wabii hawaasummaa biiraa haarar kaan ammallee hojjattoota waldaa aksiyoona biiraa haarar ta’uun hojjachaa jiru. Kanaaf, kaayyoon isaa guutummaan guututti fashalaa’eera jechuun hin danda’amu.
- Manneen **murtii biyyoota sirna waldaa daldala cimaa qaban kan akka Jarman keessatti** kaayyoon waldaan daldalaa qabatee ka’e **keessaa gamisni kan galma gahuu danda’u ta’ee** kaan kan galma hin geenye yoo ta’e ***kaayyoon waldichaa fashalaa’eera hin jedhamu.***

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Dhimma Falmii Massalaa Maammitoo fi Waldaa Dhuunfaa Tasfaa Birhaan, Mana Murtii Olaanaa Adda Adaamaa, Lakk. G. 008395,

- Falmii himataa Massalaa Maammitoo fi Waldaa Dhuunfaa Tasifaa Birhaan jiddu tureen himataan himannaa dhiyeesseen **waldichi waggaa lama gidduutti kaayyoo hundeeffameef galma gahachuuf hojii waan hin jalqabneef akka diigamu gaafateera**.

- Himatamaan gama isaatiin waldichi hojii jalqabuu baatuus **haaloota hojii jalqabuuf barbaachisoo ta'an garagaraa raawwachaa waan tureef** kaayyoon waldichaa kan bira gahamu miti kan jedhamu miti jechuun falmateera.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Manni murtis murtii kenneen **waldichi kaayyoo hundeeffameef galmaan gahuu baatuus** hojiiwwan kan akka lafa waldichi irratti ijaaramu fudhachuu, dizaayinii qopheessuu fi kkf hojjachaa waan tureef yeroon kaayyoo isaa ittin galmaan gahu darbeera kan jechisisu miti jedheera.
- Biyyoota tokko tokko(Jarman) keessatti **yeroon waldaan tokko hojii itti eegalu kaawwame yeroo sana keessatti** hojii eegaluu dhabuun akka sababa diiggaa waldaatti fudhatama.
- Fakkeenyaaf, waldaan tokko hundeeffamee waggaa tokko keessatti yoo hojii eegalu baate waldichi akka diigamu haala itti taasifamu jira.
- Waldichi waggaa lama gidduutti hojiitti galuu dhabuun isaa kaayyoo isaa galma geessisuu kan dadhabee ta’u agarsiisaa?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Qabxii Marii

1. Manni daldalaa tokko yoo hojii ***dhaabe galmee daldalaa irraa kan haqamu ta'uun isaa labsii galmeessa fi kenna hayyamaa lakk. 980/2008 keewwata 11(8) fi 30(1***) jalatti tumameera. Kanaaf, manni murtii hojii dhaabuu waldaa akka sababa diiggaa fudhachuu danda'a?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

1. Labsiin galmeessa fi kenna haayyamaa keewwata 11 jalatti sababoota waldaaleen galmee irraa itti haqaman kaa'eera. *Isaanis,* ***manni daldalaa tumaalee labsii galmeessa fi kenna hayyamaa yoo bira darbe, ragaawwan sobaa galmeessaf yoo kennan, hayyama daldalaa yoo haaromsuu baatanii fi kkf dha.***

- Kanaaf, sababootni kannen sababoota waldaan dhuunfaas ta'e waldaan aksiyoonaa galmee daldalaa irraa itti haqamu waan ta'aniif waldaaleen kunneen akka diigaman taasisuuf gahaa dha jechuu dandeenya.
- **Sababoota qabatamaan manneen murtii biyya keenya biratti dhiyaatan akka muxxaannooti qabdan kan qabdan kaasuun irraatti marii'adha** .

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Waldaa Shariika Gamtaa (General Partinership)

(kwt.183 – 211)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Waldaa Shariika Gamtaa (General Partinership)

(kwt.183 – 211)

- Barreeffamni hundeeffama **ulaagaa SD kwt.185** guuttateen hundeffama
- Qabiyyeewwan barreefamaa hundeefamaa keessaa **gurguddoon**; maqaa waldaa shariika, teessoo waajjira mummichaa, lamummaa fi teessoo sharikootaa, kaayyoo waldaan dhaabateef, buusi shariikotni taasisan, haala bu’aa fi kisaraan itti qoodamu fi turtii yeroo waldiichi dhaabateef kan hammate ta’uu qaba.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Dhaabbata daldalaa miseensonni waldichaa **idaa waldichaatiif itti gaafatamummaa qeenxee fi waliinii** qabu
- Mirgaa fi dirqama shariikotaa SD haala ifa ta’een ibsamee jira.
- SD duraanii jalatti garuu gara ***mirgaa fi dirqama miseensota waldaa ‘ordinary partinership’ jedhutti waan akeekuuf iftoomina hin qabu*** ture.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **Maqaan waaldichaa** miseensoota waaldichaa ta’an kan of keessatti qabate tahu qaba
- **Buusiin** –mallaqaan ykn akakuun tahuu daanda’a
- ***Tilmaamni*** isaa waliigaltee shaarikotan ta’a

Mirgaa fi Dirqamnii Miseensota

- Bu’aa fi kisaraa argamuu nii qoodatu
- Walgahii irraattii hirmachuu
- Waaldichi yeroo diigamuu gahee ofii fi bu’aas qooddachuu

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Gabaasoota raawwii hojii waaldicha agarsisan qorachuu
- Dirqama buusii kaffaluu
- Idaa waaldichaaf dhunfaa fi waliin itti gaafatamuu
- Yaada gaarii fi kutannoon hoojjechuu qabu
- Goochota waldiicha miidhan irraa of qusachuu

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Shaarika harawaa gara waaldichatti makuuf **waaligaltee miseensota hundaa barbadaa *garuu gahee isaa miseensaaf dabarsuu nii daanda'a*** (kwt.194)

Haala Ittii Hooganamuu(kwt.198-203)

- Wa/Sha/Gamtaa hojii **gaggeessaa tokko ykn tokko oliin hooganamuu** daanda'a
- Kan filamuus ***miseensa tahuu dhisuu*** daanda'a
- Hoojiwwan **waaldicha illaalatan hundaa** nii rawwataa

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Haala Walgahiin Itti Gaaggefamu(kwt.204)

- Miseensi hundi **sagalee walqixa kan qabu** yoo tahu akkata qooda qabaniin garuu waliigalu daanda'uu
- murtiin **sagalee calmaan** kennama.
- Dhimmotni akka barreefama hundeefama jijjiruu, ***abuukatoo qaxaruu sagalee gutuun deegaramu*** qabu.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Diigamuu Waldaa Shariika Gamtaa(Sd kwt.205)

- Shariikoota keessaa **tokko yoo du'ee ykn seeran murtiin kisaraaa** yoo itti kennamee,
- kaayyoon waldichii dhabbateef **yoo milka'ee ykn milka'uu hin daandenye** ta'ee,
- Turtiin yeroo dhabbateef **waan xumurameef** yoo waligalteen dheeratu bate,
- miseensonnii **akka digamuu** yoo waliigalan,
- ***M/murtii akka digamuu*** yoo ajajee fi kkf dha fi
- ***Sababoota diiggaa dha/daldalaa kwt.181***

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Qulqulleessituu Herregaa

- ***Waliigaltee shariikoota waldichaatiin ykn m/murtiin*** muudamuu danda'u(kwt.207).

Aangoo qulqulleessitootaa (kwt.208-211)

i. Tarree qabeenyaa qopheessuu(inventory)
ii. Galii walitti qabuu,
iii. Dhabbaticha bakka bu'uu
iv. Idaa kaffaluu
v. Gahee buusii maallaqa muummee miseensotaa gosaa ykn tilmaamaan deebisuu
vi. Bu'aa argamu miseensotaaf qooduu kkf.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Gaaffii-

- Barreefamni huundefamaa qofti jiraachuun waldaan shaarikuma nii jira jeechuun nii daanda’ama?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

DH/ Ijibaataa Lakk.galmee 96990 Jildii 18ffaa

- Waldaan shaarikumaa nii jira jechuuf **barreefamni hundeefama jirachuun qofti gahaa miti**.
- Dabalataanis shaarikonni kunnin **sochii daldalaa keessatti dhuunfanis ta’e gareen waliin hojjechaa bu’aa fi kisaaraa jiru qoodachaa jirachuun** mirkanna’uu qaba.
- Kanafuu waliigalteen kiressaa fi kireefataa isaan jidduu jiru ***dhoksuuf waliigaltee shariikumaa*** taasisuun isaanii qoftii waldaa shariikumaa hundessaan nama jeechisisuu.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Limited liability partnership(Waldaa Shariika Itti Gaafatamummaan isaa Murtaa’e (kwt. 221-233)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Waldaa Shariika Itti Gaafatamummaan isaa Murtaa'e (kwt. 221-233)

- **SD kwt.221-** waldaa daldalaa namoonni lama ykn lamaa ol **tajaajila ogummaa walfakkataa fi taajajilawwan deeggarsa ogummaa kennuuf hundeessanii dha**

- **Art.221.-**A limited liability partnership is a business organization formed by two or more persons to render **professional service** and **services complementary** thereto in which the liability of partners is limited to the amount of their contributions.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

❖**Ogummaa(proffession)**- jeechun qaama dhimmi illaaluun hayyama hojiicha hojechuu kan argateedha

❖Professional service" shall, in the context of this partnership, mean a service provided based on a professional license granted by an appropriate organ;(kwt.221)

❖**Taajajila Ogummaa kennuuf kan deggaru(Complementary**) - hojiiwwan tajaajila ogummaa barbaadame kennuf deegaran

❖**Complementary service**" shall mean a related service that falls under one or more professions and is necessary to provide the professional service.(kwt.221)

❖**Fakkenyaf; ogummaa Oditii, Seera**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- **itti gaafatamummaan miseensota hanga buusii isaaniitiin kan murtaa'u** jechuudha.
- Waldaan kun namootni **ogummaa walfakkataa** qaban kan ittii gurma'uun taajajila itti kennaniidha
- **REMARK**- it is an entity '*which falls under company law as far as possible and … falls under partnership law as little as possible*'

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

❖Barreefamni hundeefamaa dhimmota kwt.185 jalatti tarreefaman of keessaa qabachuu qaba(kwt.185)

❖ **Qabiyyeewwan barreefamaa hundeefamaa keessaa gurguddoon**; maqaa waldaa shariikaa, teessoo waajjira mummichaa, lamummaa fi teessoo sharikotaa, kaayyoo waldaan dhaabateef, buusii shariikotni taasisan, haala bu'aa fi kisaraan itti qoodamu fi turtii yeroo waldiichi dhaabatef kan hammate ta'uu qaba.

❖Dabalataniis lakkofsaa **heyyamaa fi akaakuu ogummaa heyyamni ittii kenname**e barreefama hundeefamaa keessatti ibsamuu qaba.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Shariikotni buusii akkaataa SD kwt. 186tin taasisuu daanda’uu (mallaqaan, qabeenya socho’uu, qabeenya hin sochoneen, ogummaan, mirgaa kalaqaa irratti qabun fi kkf)(kwt.225)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Yoo miseensonni waliigalan miseensi waldiicha waldaa biraa tajaajila waalfakkata kennuuf hundeffamee biraa keessaatti miseensa tahuu nii daanda’a.(kwt.227)
- **Gaaffii**- Tumaa kana akkamitti ilaaltu? Ogummaa hunda irratti hoojira ooluu daanda’aa?
- Walitti buu’insa faayida fiduu hin daanda’uu?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Labsii Lak. 182/2005 Labsii Kenniinsa Hayyamaafi Bulchiinsa Abukaatoofi Barreessitoota Dhimma Seeraa Mootummaa Naannoo Oromiyaa

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Labsii 182/2005

Dhaabbata Tajaajila Ogummaa Abukaatummaa

17. Dhaabbata Tajaajila Ogummaa Abukaatummaa Hundeessuu

1) Abukaatonni hayyama muummee sadarkaan isaanii wal gitu qaban lama yookiin isaa ol ta’an dhaabbata tajaajila ogummaa abukaatummaa waliigaltee gamtaatiin hundeessuu ni danda’u.

2) Akkaataa Keewwata kana Keewwata Xiqqaa 1 tiin dhaabbatni tajaajila ogummaa abukaatummaa hundeeffamu, dhaabbata gamtaa idilee ta’ee, maqaa kennamuufitti aansee “**dhaabbata gamtaa idilee**” kan jedhu qabaachuu qaba.
3) Akkaataa Keewwata kana Keewwata Xiqqaa 1 tiin kan dhaabbate dhaabbanni tajaajila ogummaa abukaatummaa kaayyoon isaa tajaajila ogummaa abukaatummaa kennuuf qofa ta’a.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Labsii 182/2005

Dhaabbata Tajaajila Ogummaa Abukaatummaa

17. Dhaabbata Tajaajila Ogummaa Abukaatummaa Hundeessuu

A professional law firm which is established in accordance with SubArticle 1 of this Article shall be a limited liability ordinary partnership and shall bear the phrase "**limited liability ordinary partnership**" next to its name

Gaaffii- **Dhaabata Gamtaa Idilee(Limited Liability Ordinary Partnership) jeedhamu SD keessaa jira turee?**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Labsii 182/2005

Dhaabbata Tajaajila Ogummaa Abukaatummaa

25. Raawwatiinsa Tumaalee Seera Daldalaa

Tumaaleen seera daldalaa dhaabbata gamtaa idilee irratti raawwatiinsa qabaatan akkaataa barbaachisummaa isaaniitti dhaabbata tajaajila ogummaa abukaatummaa irrattis raawwatiinsa ni qabaatu

Gaaffii- Dhaabata Gamtaa Idilee(Limited Liability Ordinary Partnership) jeedhamu SD keessaa jira?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Labsii 182/2005

18. Hayyama Argachuuf Iyyaata Dhiyaatu

2) Iyyannoon akkaataa Keewwata kana Keewwata Xiqqaa 1 tiin dhiyaatu, ragaalee armaan gadii sirrummaan isaanii mirkanaa'e waliin wal qabatee dhiyaachuu qaba.

(a) Barreeffama hundeeffama dhaabbata tajaajila ogummaa abukaatummaa;

(b)Dambii ittiin bulmaata dhaabbata tajaajila ogummaa abukaatummaa;

(c) Footo koppii hayyama abukaatummaa ittigaafatamaafi miseensota dhaabbata tajaajila ogummaa abukaatummaa.

Gaaffii- Akkataa SD kwt. 172tin bareeeffama hundeeffama qofa barbachisaa. Kun labsii kana waliin akkamiti araraama?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Labsii 182/2005

20. Nama Miseensa Dhaabbatichaa Ta’uu Danda’u

Namni miseensa dhaabbata tajaajila ogummaa abukaatummaa ta’uu danda’u akkaataa Labsii kanaatiin nama hayyama abukaatummaa muummee qabu qofaadha.

Gaffii- SD harawaa kwt.221- waldaa daldalaa namoonni lama ykn lama ol tajaajila **ogummaa walfakkataa** fi **taajajilawwan deeggarsa ogummaa kennuuf** hundeessaniidha. Labsii 182/2005 kwt.20 waliin?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Labsii 182/2005

21. Dirqama Miseensotaa

1) Namni miseensa dhaabbata tajaajila ogummaa abukaatummaa kennu dhuunfaa isaatiin tajaajila abukaatummaa kennuus ta’e miseensa dhaabbata tajaajila ogummaa abukaatummaa biraa ta’uu hin danda’u

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Seerri daldalaa haroofti immo- Yoo miseensonni waliigalan miseensi waldiicha waldaa biraa tajaajila waalfakkata kennuuf hundeffamee biraa keessaatti miseensa tahuu nii daanda'a. (SDkwt.227)

Gaaffii

SD kwt.227 fi labsii 182/2005 kwt.21 akkaimiti walitti araaramu?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Labsii 182/2005

25. Raawwatiinsa Tumaalee Seera Daldalaa

Tumaaleen seera daldalaa dhaabbata gamtaa idilee irratti raawwatiinsa qabaatan **akkaataa barbaachisummaa isaaniitti** dhaabbata tajaajila ogummaa abukaatummaa irrattis raawwatiinsa ni qabaatu.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Amaloota Waaldicha

- Waldicha miseensota isaa irraa qaama namummaa seeraa adda ta’e qaba. (SD kwt.222)
- Du’uun, murtiin kisaraa ittii kennamuun ykn waldaa gadii dhisee bahuun miseensa ittifufinsa waldiichaa irrattii dhibbaa hin qabu.(kwt.kwt.222(2)
- Kanaaf waldaa shariika Gamtaa(SDkwt.205(1,b fid) irraa kan adda isa taasisu yoo ta’u, waldaa shariika itti gaafatamummaa gos-lammee ilaalchisee garuu haala miseensota itti gaafatamummaa murtaa’ee kwt.218(7)waliin wal-fakkaata.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

PROCLAMATION NO. 1249/2021 THE FEDERAL ADVOCACY SERVICE LICENSING AND ADMINISTRATION PROCLAMATION

Art. 2(4)- “Law Firm” means an organization established to provide advocacy service;

37. Formation of a Law Firm

At least two or more advocates, who have a valid advocacy service license issued under the provisions of this Proclamation, may together establish a law firm.

18. Persons who work with Advocates or Law Firms

1/ Any advocate or law firm may employ law clerks, advocates’ assistants, or

other support staff necessary for its work; a law firm may also employ advocates;

39. Organizational Structure and Responsibility of a Law Firm

1/ The organizational structure of a law firm shall be Limited Partnership;

2/ A law firm shall have the following rights and obligations:

a) to make contract; b) to own property;

c) to sue and be sued on its own name and has rights and obligations which other juridical persons have.

3/ The liability of partners in a law firm to third parties shall be limited to the share each partner has in the firm;

4/ The law firm shall continue to exist despite changes on the membership of the firm;

5/ Without prejudice to Article 52 Sub Article (1) of this Proclamation, the provision of advocacy service by a law firm does not make the service a business or investment as defined under the Ethiopian Commercial Code and the Investment Law.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

40(3)-To indicate the advocacy service, the firm name shall be followed by the words “Limited Partnership” or the abbreviation “L.P.

41(1/) A law firm shall be established upon registration by the Attorney General;

41(3)/ The Memorandum of Association of a law firm shall contain the particulars, stated in the Commercial Code, which Memorandum of Association of Limited Liability Partnership should contain;

47. Restrictions on Advocates who Work for Law Firms

1/ An advocate, who is a partner or employee of a law firm, during the time of his membership to the partnership or employment engagement to a specific law firm, shall be restricted to undertake the following activities: a) directly or indirectly, from being a partner or employee of another law firm;

b) from directly or indirectly assisting or collaborating with another law firm, unless the law firm to which he is a partner or an employee, with the view to discharging his assigned firm duty, authorize him in advance to do so;

c) from providing advocacy service in private; d) receiving advocacy service fee from a client and use the money for his personal benefit without the knowledge and permission of the law firm;

e) engagement in any other business, either personally or as an employee, that may contradict with the purpose and activities of, and creates conflict with the interests of, the law firm.

33. The Obligation to Secure Professional Indemnity Insurance

Every advocate or law firm may secure an indemnity insurance policy, for the damage he or it may cause on his or its client due to failure to discharge his or its duty properly

52. Existence and Dissolution

1/ A law firm shall not be dissolved because of the death of partners, when a partner leaves the firm, loss of capacity of a

partner or any change that may put the partners in trouble;

53. Liability of the Law Firm and Partners

The law firm shall be liable to clients and other third parties for damages caused, in the normal course of service, by advocates

and support staff unless the advocates and support staff, contrary to the partnership agreement, committed unacceptable act on the cases at their hand or failed to discharge their respective duties or committed cheating or deliberately caused damages

56. Application of Other Laws

1/ The relevant Commercial Code provisions on Limited Liability

Partnership shall be applicable regarding conditions of the departure of a partner from the law firm and share of a partner leaving the law firm;

2/ Commercial Code of Ethiopia and other relevant laws shall be applicable on a law firm constituted under this Proclamation as long as they do not contradict with the nature of the law firm governed under this Proclamation.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Moggafamni waaldicha kaayyoo dhaabatef kan agaarsisuu tahuu qaba.(kwt.223)
- **Miseensa waldichaa ta’uu kan danda’u**

1. **ogeessa eeyyama ogummaa qabu fi**
2. **waldaa shariika itti gaafatamummaan murtaa’ee dhimma wal-fakkaataa irratti tajaajila kennuudha**. (SD kwt.221)

❖ Hooji gaggeessaa waaldicha tahuu kan daanda’uu nama **heyyamaa ogummaa** taajajila waldiichi kennuu qabu qofa

new-commercial-code-.pdf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Ittiigafatamummaa

- Miseensi ykn hojjataan waldichaa yemmuu hojii waldichaa hojjatutti ta’e jedhee ykn dagannoon gocha raawwateef miidhaa qaqqabutti waldichi abbaa miidhaa qaqqabsiise waliin itti gaafatamummaa waliinii fi qeenxee ni qabaata.(**kwt.228(1)**
- Abbaan miidhaa qaqqabsiise itti gaafatamummaa kan hin qabne ta’uu isaa miidhamaan kan beeku yoo ta’e garuu waldichi itti gaafatamummaa hin qabaatu.
- **Gaaffii-** Ogummaa tokko tokkon walqabatee badii jiru akamitti mirkaannessuun daanda’ama?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

❖Kanan alatti waliigaltee ykn waliigalteen alaan itti gaafatamummaa dhufuuf kan itti gaafatamu waldichuma qofadha.

❖Kanaafis waldichi haguuggii wabummaa **‘insurance covarage’** qabaachuu akka qabu seerri ni tuma.(SD kwt.228).

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Labsii 182/2005

23. Dirqama Ogummaan Tajaajiluu

Abukaatoon miseensa dhaabbata tajaajila ogummaa abukaatummaa dhukkubaan, hayyamaan yookiin sababa humnaa ol ta’een tajaajila irraa eegamu kennuu kan hin dandeenye yoo ta’e malee tajaajila ogummaa abukaatummaa irraa eegamu karaa dhaabbatichaatiin osoo addaan hin kutiin kennuu qaba.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

26. Itti Gaafatamummaa

❖1) Ittigaafatamaan dhaabbata tajaajila ogummaa abukaatummaa abukaatonni dhaabbaticha keessatti hojjetaniifi hojjettoonni biroos dambii naamusa ogummaa kabajuun hojjechuu isaanii ni mirkaneessa.

❖2) Dhaabbanni tajaajila abukaatummaa tajaajila kennuun wal qabatee miidhaa maamiltoota isaa irra gahuuf akkaataa Seera Hariiroo Hawaasaatiin beenyaa kafaluuf ittigaafatamummaa ni qabaata.

❖3) Miseensa **dhaabbata** tajaajila ogummaa abukaatummaa ta’uun tajaajila abukaatummaa kennuudhaan walitti dhufeenya seera qabeessa abukaatoofi maamila gidduutti jiraachuu qabuufi ittigaafatamummaa naamusa ogummaa abukaatummaa hin hambisu.

❖**SD kwt. 228 waliin akkamitti araarama?**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Haala Murtiin ittii Kennamu(kwt.231)

- Barreefamaa **hundeefamaa fooyyessuuf** miseensota waldichaa keessaa **sagalee 2/3ffaa** baarbachisa.
- Lamummaa ykn kaayyoo waldichii dhaabateef jijjiruuf **sagaale 3/4ffaa** baarbachisa
- Dhimmonni biroo **sagalee calmaan** murta’uu daanda’uu

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Haala shariikni waldaa keessaa bahu(kwt.229)

a. Haala addaatiin barreeffama hundeeffamaa keessatti yoo hin ibsamne **ji'a sadi dursee beeksisuun fedhii isaatiin** bahuu

b. Yoo du'e ykn miseensi qaama namummaa qabu yoo diigame

c. Gaafattoonni maallaqaa gahee isaa akkuma jirutti yoo fudhatan ykn kisaaraan yoo irra gahe

d. Eeyyamni ogummaa miseensichaa yoo haqame ykn yeroo dheeratiif yoo dhorkame

e. Sababa dhukkubaa ykn miidhaa qaamaatiin itti fufiinsaan dirqama shariikummaa bahachuu kan hin dandeenye yoo ta’e

f. manni murtii akka miseensichi keessaa bahu yoo murteessedha

Gaaffii- Sababootni kunnin sababaa diggaminsa waldiicha tahuu daanda’uu?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Qaamni keessaa bahe gahee isaa seera qabeessaan qaama biraatti kan dabarse yoo hin taane idaan waldichaa erga kaffalee booda buusiif bu’aan hafe yoo jiraate herregameefi isaaf ykn qaama bakka bu’eef kan kennamu ta’a.(SD kwt.230),
- Sababoonni diigamiinsa waldaatiif akka waliigalatti kwt.181 jalatti eeraman akkuma jiranitti ta’anii lakkoofsi miseensa waldichaa nama `tokkotti gadi yoo siqee hanga ji’a 6tti sirreessuu yoo baatan waldichi diigamuu danda’a.(kwt.232)
- new-commercial-code-.pdf

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Sababoota Diigaminsa Waldaalee akka waaligalati kwt.181

- Kaayyoon Dhabbatichi ykn waldichii dhabbateef yoo milka’ee ykn milka’uu hin daandenye ta’ee
- Turtiin yeroo dhabbateef waan xumurameef yoo waligalteen dheeratu batee
- Miseensonnii akka digamuu yoo waliigalan
- M/murtii akka digamuu yoo ajajee
- Yoo waldhichii ykn dhabbatichaa irrattii murtiin kisaraa ittii kennamee
- Waldiddaa cimaa miseensota jiduttii umaameen yoo ittii fuufuu hin dandenyee ta’ee miseensii rakkoo umee sheeri ofii gurguratee yoo bahe hin digamuu
- **new-commercial-code-.pdf**

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- keewwattooni waldaa shariika Gamtaa SD kwt.187-211 kan akka mirgaa fi dirqamni miseensotaa,dirqamni buusii,gahee ofii dabarsuu, aangoof itti gaafatamummaa hoji gaggeessaa,diigamiinsa fi
- aangoo qulqulleessituu qabeenyaa akkaataa galumsa isaaniitti waldaa shariika itti gaafatamummaan murtaa'eefis **raawwatiinsa ni** qabaatu. (kwt.233)
- new-commercial-code-.pdf

27. Haala Hayyamni Itti Haqamu

1) Hayyamni dhaabbata tajaajila ogummaa abukaatummaa kennuu sababoota armaan gadiitiin ni haqama:

(a) Dhaabbatichi hojiisaa yoo dhaabe;

(b)Dhaabbatichi hayyama isaaf kennameefi kaayyoo ittiin hundeeffameen ala hojjatee yoo argame;

(c) Dhaabbatichi akkaataa seeraatiin akka diigamu yoo murtaa'e;

(d)Baay'inni miseensota dhaabbatichaa lamaa gadi yoo ta'e; yookiin,

(e) Dhaabbatichi sochii seeraan alaa yoo taasise yookiin gibira kan hin kaffalle yoo ta'e.

2) Biiroon akkaataa Keewwata kana Keewwata Xiqqaa 1tiin murtii kennuun dura bakka bu'aan dhaabbatichaa yaada akka kennu ni taasisa; bakka bu'ichi teessoo galmeessiseen kan hin argamne yoo ta'e ragaa jiruun murtiin barbaachisaa ta'e ni kennama

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Gaaffilee Marii

1. Dhukkubsachuun, du’uun ykn dandeettii dhabuun miseensaa waldicha keessaa bahuuf malee waldicha diiguuf sababa gahaa ta’uu hin danda’u yaada jedhu ni deeggartuu? Maaliif? (kwt.229 fi 232)
2. Miseensota waldaa shariika itti gaafatamummaa murtaa’e qaban gidduu **wal-diddaan cimaan** waliin hojjachuuf isaan hin dandeessifne yoo uumame diigamuu waldichaatiif sababa gahaa dha moo miti?
3. Kaayyoon waldiicha faashala’ee kan jeechu daandenyu yoomi?
4. Itti gaafatamummaan miseensa Waldaa Sh.itti gaafatamummaan isaa murtaa’e hanga buusii buuse qofaatti ta’ee osoo jiru kwt.232(3) waliin akkamittiin ilaaltu?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Dhimma

- **Addee Bayyanachi Xilaayee fi Tigist Yirgaa fi himatama Ruhaamaa Kindargartan Dhaabbata itti Gaafatamummaan isaa Murtaa'e,**

mana murtii feedaraalaa sadarkaa duraa, Lakk.g. 169897

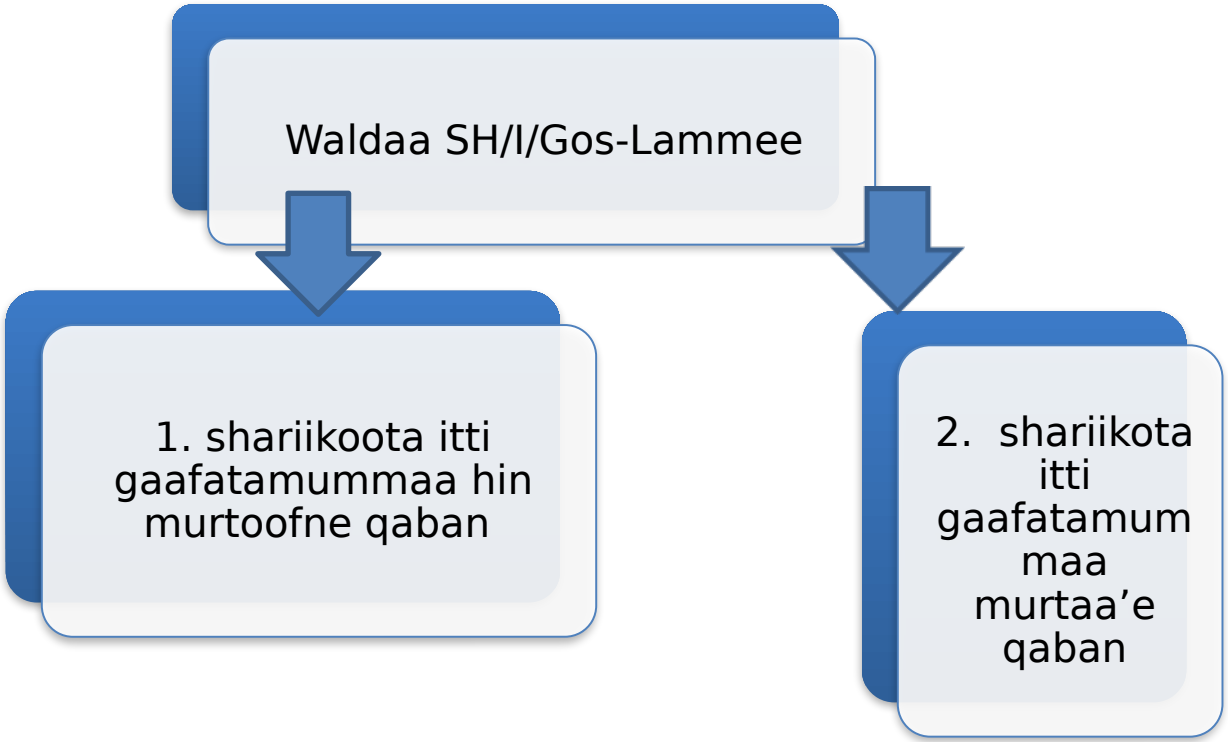
- Murtii dhimma mana murtii feedaraalaa sadarkaa duraatti ilaalame murtii argaten manni murtii, murtii kenneen **wal-diddaa cimaa kan jedhamu wal-diddaa bulchiinsaa kamiyyuu abbootii aksiyoonaa gidduutti umamuu osoo hin taane wal-diddaa kaayyoo waldichaa akka galma hin geessifne taasisu** ta'u akka qabu murteesseera.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- Kanaaf, abbootiin aksiyoonaa garee adda addaa sagalee wal-qixa qabaatanii murtii sagalee caalmaan murteessuun yoo rakkisaa ta’e kaayyoo dhaabbatichaa galmaan geessisuun waan rakkisuuf sababa diiggaa ta’u akka danda’a jechuu dandeenya.
- Gama biroon hariiroon waldaa dhuunfaa keessa jiru **hariiroo hojii duwwaa osoo hin taane hariiroo dhuunfaas waan ta’eef** waldiddaan cimaan kun yeroo hunda hariiroo hojii duwwaa waliin osoo hin taane hariiroo dhuunfaa miseensoota waliin ilaalamu qaba.

Waldaa Shariika Itti Gaafatamummaa Gos-Lammee SD kwt. 212 (Limited partinership),

- Barreeffama hundeeffamaa keessatti ykn murtii miseenstotaatiin yoo murtaa’e malee hoji gaggeessaa ta’uu kan danda’u miseensa itti gaafatamummaan isaa hin murtoofne qofa dha.
- Miseensi itti gaafatamummaan isaa murtaa’e yoo du’e ykn dandeetti dhabe ykn kasaare diigamuu waldichaatif sababa ta’uu hin danda’u.
- Waliigaltee **miseensota birootiin ala gahee ofii nama birootiif dabarsuun** hin danda’amu.

- Waa’ee buusii miseensummaa,gahee ofii namni biro akka itti fayyadamu gochuu, waa’ee hoggansaa, diigamuu fi qulqulleessa qabeenya waldichaa ilaalchisee tumaan **SD kwt.187-211 kan waldaa shariika Gamtaatiif tumame** waldaa shariika itti gaafatamummaa gos-lammeetiifis raawwatiinsa ni qabaata.

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

Waldaa Keessa Bekkettii (Jv)

- **Waldaan kun namoota qabeenya isaanii karaa iccitiin daldala keessa galchuu barbadaniif kan faayadudha.**

❖**Waldaan kun waaligaltee miseensota jiddutti umaamuun kan huundefamuu dha (kwt.234)**

❖**Waaldichi namummaa seeran kennamef hin qabu**

❖Waldaan kun qamoota 3ffaa biraati hin beekamu.

❖Guyyaa **qamaa 3ffaati beekame irraa egalee** akka Waldaa Shariika Gamtaati illaalama(kwt.235)

❖Buusin haaluma waldaa sharika birootin taasifamu daanda’a (kwt.236)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

❖Waldaa kana keessaa **miseensa gosaa lamatu jira-** kannen ittigafatamumma murta’ee(limited liability) qabanii fi kannen ittigafatamumma murta’ee hin qabne(unlimited liablity)

❖**Kannen itti gaafatamumma murta’ee qaban ifatti kan beekaman yoo ta’uun gareen kun garuu ifatti hin beekaman.** (kwt. 241)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo Seera Oromiyaa

❖Waaligalteen addaa **yoo hin jiraatiin** gaheen miseensota nama biraattii darbuu kan daanda'u **waaligaltee miseensota hundaatin**(kwt.237)

❖Waldaan keessa beekketi ***hooggansa miseensa hin taneen hooganamu*** daanda'a.

❖Yoo **hoogganaan mudamee hin jiratiin** miseensonni hundi akka hoogganatti taajajilu daanda'uu.

❖Hoogganaan waaldichaa **dhimmota waaldicha illaalatan** hunda rawwachuu daanda'a(kwt. 238-239)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Sababoota Diggaminsa(kwt.242)

- Murtii miseensootatin
- Gaheen miseensota **miseensa tokkon kan dhunfatamee** yoo ta’ee
- **Du’aa, kisaraa ykn daandetii dhabuu miseensota irraa**
- Murtii hoogganatin yoo aangoon miseensotaan kennamef
- Gaaffiin waldaan diggamuu **miseensa tokkon** kan dhiyate yoo ta’ee, ***m/murtii*** miseensonni **hafan gahee miseensicha kafaaluun akka hin digamne**e taasisuu daanda’uu.(243)

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Gaaffillee Marii

1. Waldaan keessaa beeketti galmee daldalaa irraattii kan hin **galmoofne fi namummaa kan hin qabne** waan taheef nuuf haa diggamuu jeechun akkamitti m/murtiiti dhiyaata?
2. Waliigalten **shaarikummaa'Waldaa shaarikuma' qofa** kan jeedhu ta'ee **akaakuu isaa kan adda hin bafnee yoo ta'ee** haala kamiin diggamuu daanda'a?
3. Waldaan keessaa beeketti **yeroo diggamu** qaabenyi akkamitti gargar qoodama?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Murtii Dha/Ij/ Lakk. Galmee 76394 Jildii 14ffaa

- Waldaan keessaa bekkettii maqaa wan hin qabneef daldala kan gaggeessu maqaa shariikootaatin.
- Gaaffiin waldaan **akka nuuf digamuu** jeechun m/murtiiti kan dhiyaatu yoo ta'ee **akka w/shariikoota biroo wantii seeraan dhaabate kan hin jiree fi ulaagaa seeraa waan hin guutnef gaaffiin dhiyachuu hin qabu** jeechuun kufaa taassisuun sirrii mitii

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Murtii Dha/lj/ Lakk.galmee 46358 Jildii 1offaa

- Waliigalteen shaarikumma tokko '**Waaligaltee shaarikumma' jeechun alattii maqaa waldichaa kan adda hin bafnee yoo ta'ee ragaadhan haariroon isaan jiddu ture adda bahuu** daanda'a.
- Kunis **JV tahuu yoo beekamee** waan **hin galmoofnef gaaffiin dhiyaachuu hin daanda'uu jeechun kufaa goochun hin daanda'amu.**
- Sababnii isaa **waldaleen galma'anii fi hin galmoofne akka jiran seeri adda basee SD duraanii 212 jalattii ka'eera**.
- Kanafuu JV galmeen akka isa hin barbachifnee SD kwt.**219** jalatti ka'amera, Akkasumas seera daldalaa harawaan kwt. 172(2)+175

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Murtii Dha/Ij/ Lakk galmee.33470 Jildii 9ffaa

- JV yeroo huundessan **shariikotni yeroo waliigaltee taasisan qaabenya dhuunfaa isaanii qabatanii gara shaarikummati kan seenan yoo ta’ee** waliigalteen biraa yoo hin jiratiin **shaarikni hunduu qaabenyi buusi taasisee kanuma isaa ta’ee tura**.
- Yeroo waldaan shaarikumaa kun **digaamus** hunduu **qaabenya fidee dhufee fuudhata**

Con’d

Waldaa Dhuunfaa Ittigaafatamummaan Isaa Murtaa’e(Private Limited Company)

Waldaa Dhuunfaa Gaafatamummaan isaa Murtaa’e(PLC)(495-533)

- Waldaa kaappitaalli hundi dursee kaffalame, **aksiyoonatti kan qooqqodamee** fi **abbootiin aksiyoonaa buusii isaanii yoo kaffalan idaa waldichaatiif itti gaafatamummaa** kan hin qabnee dha.
- Aksiyoonni waldichaa **haala ummataaf banaa ta’een** gurguramuu hin danda’u.
- Lakkoofsi miseensa waldichaa **2-50 ta’uu** qaba.
- Waldichi **waraqaa daddabarsa maallaqaa** baasuu hin danda’u.

Waldaa Dhuunfaa Gaafatamummaan isaa Murtaa'e(PLC)(495-533)

- **Yoo baay'inni miseensa nama tokkoti gadii bu'ee diggamuu yoo hin barbadne gara waldaa nam-tokke i/g/isaa murta'e (One man company)ti jijjiramuu daanda'a(kwt.498)**
- **PLC hundeessuuf barreeffama hundeeffamaa malee dambiin ittiin bulmaataa (article of association haalduree miti.)(kwt.500)**
- **Kanaaf, tumaa sd duraanii kwt.518 irra kan ture seera haaraa kanaan haqamee jira.**

Waldaa Dhuunfaa Gaafatamummaan isaa Murtaa’e(PLC)(495-

- PLC is hybrid of partnership and share companies
- PLC’n shariikumma miseensotaa fi kappitalaa kaffalamee walittii makee kan qabateedha. Maal jeechudha?
- Shariikummaan walqabate daddabarsa aksiyoonii irrattii dangaa ka’uu isaati,
- Waldaa kappitalaa ta’uu kan agaarsisuu immoo itti gaafatamumman miseensota hanga baasi isaanitti qofa tahuu fi du’uun miseensa waldaa kan hin digne tahuu isaati(kwt.495)
- PLC’n akka waldaa aksiyoona boordiin osoo tahiin miseensotan kan hogganamuu tahu isaa

Qooda...

- **Qoodni miseensota waaldicha bareeffaman hanga dhorkaan bareeffama hundeeffama keessatti hin ka'amnetti jidduu isaanitti daddabarsuun** ni danda'ama,

Article 508. Transfer of Shares

1/ Any transfer of shares shall be made in writing; Transfer of shares shall be of no effect in relation to third parties unless it has been entered in the share

register.

2/ Unless otherwise provided in the memorandum of association, there shall be no restriction on the transfer of shares among members.

Qooda...

- Qooda miseensota, qaama alaatti dabarsuuf garuu eeyyama miseensota harka ¾ gaafata(SD KWT.505,509)

Article 509. Transfer of Shares Outside the Company

1/ Notwithstanding the provisions of Sub-Article (4) of Article 508 of this Code, a transfer of shares outside the company shall be approved by members representing at least three-quarters of the capital, unless a larger majority or unanimity is fixed in the memorandum of association.

Qooda...

- Yoo aksiyooni miseensa tokko sababaa **raawwii idaatif qabamee** abbaan idaa miseensa akka tahuuf, miseensota waldiicha **3/4ffaan mirkanna'uu** qaba.
- Yoo miseensonni mormaan aksiyooni kun miseensa waldaa keessaa kan **bitachuuf feedhi** qabuti gurgurama.
- Yoo miseensii feedhi qabu hin jire immo **waldichii mataa isaati** qabeenya kufamaa(reserve) qabu irraa akka bitaatu ta'a(kwt.510)

Gaaffiillee Marii

1. lakkoofsi miseensaa lamaa gadi yookiin shantamaaa oli yoo ta’e bu’aa maal hordoofsiisuu danda’aa?
2. Aksiyoonin miseensa tokko irraa gara biratii darbee kan jedhamu yoomi? Yeroo yaa’iin murtessee moo? Ragaa sheerii dabarsee kenne moo? Kanaaf murtii SD harawaa 508(1) fi SD duranii kwt.522 fi 523(3) akkamiin madaalta?
3. Aksiyooni dhalaan darbuu daanda’a? SD harawaa kwt,511 fi SD duranii kwt.524 walbira qabun?
4. Aksiyoona sababaa idaatif rawwiin qabamee fuudhachun miseensa tahun nii daanda’ama? Dhimma kana SD harawaa kwt.510 fi SD duranii 522 fi 523(5) waliin madalaa?

Dhimma...

Dhimmaa- Iyyataan Baankii Daldala Itoophiyaa fi Waamamaan Ashabbir Taadasa N=5, M/M/W/F/Dhaddacha Ijibbaataa, Lakk.G.57288, gaafa 19/07/2003- **Dabarsaa Aksiyoona SD duranii jalatti kenne**

- Dhimma mana murtii olaanaa godina Gujiitin ilaalamee murtii argate tokko keessatti **manni murtii maqaan miseensootni haaraa galmee yaa'ii abbootii aksiyoonaa keessatti waan galmaa'ee** fi miseensootni dhaabbatichaas miseensummaa namoota aksiyoonicha darbeef waan hin mormineef **aksiyoonni falmii kaasee kun darbuu** isaa agarsiisa jechuun murteessera.
- Dhaddachi ijibbaata mana murtii waliigala Oromiyaas murtii kana **cimiseera**.

Dhimma...

- Dhaddachi ijibbaata mana murtii feedaraalaa ammoo miseensootni **haaraan kun yaa'ii irratti argamuun mallatteessuun isaanii fi miseensootnis mormuu dhabuun isaanii duwwaa aksiyoonni darbeera hin jechisisuu** dabarsi taasifame galmee daldala keessatti galmaa'uun isaa mirkanaa'u qaba jechuun murteesseera.
- Dabarsii aksiyoonaa galmee daldala keessatti akka galmaa'u taasisuun dabarsi taasifame garee sadaffaaf akka beekamu kan taasisu waan ta'eef namootni haala aksiyoonichaa akka baran godha.
- **Kanaaf murtii SD harawaa 508(1) fi SD duranii kwt.522 fi 523(3) akkamiin madaalta?**

Dhimma 2ffaa

Dhimma (Sinkutee Husseen N-5 fi Waldaa Aksiyoonaa Matasaasabi La'idigat, Mana Murtii Sadarkaa Duraa Feedaraalaa, Lakk. G.193953.(SD duranii)

- himattootni dhaaltoota waan ta'aniif bu'uura SD 524 **dhaaltootni aksiyoona dhaalchisaa yoo waliigalteen addaa dambii ittiin bulmaata keessa jiraachuu baate dhaaluu danda'u** jechuun murteesseera.
- Keewwatni 524(1) yoo haala addaan dambii ittin bulmaataa keessatti tumamuu baate aksiyoonni waldaa dhuunfaa dhaaltootatti kan darbu ta'uu kaa'eera.

Murtii kana SD harawaa kwt,511 fi SD duranii kwt.524 wal biaratii illaaluu?

Dhimma...

- **Dhimmaa- Iyyataan Baankii Daldala Itoophiyaa fi Waamamaan Ashabbir Taadasa N=5, MM/W/F/Dha Ijibbaataa, Lakk.G.57288, gaafa 19/07/2003- Dabarsaa Aksiyoona Rawwiin**
- baankii daldala Itoophiyaa idaa himatamaa tokkooffaarraa qabuuf aksiyoona himatamaa tokkooffaa waldaa dhuunfaa keessaa qabu kabachisuun aksiyoonichi caal baasiin guguramee akka kaffalamuuf gaafateera.
- Manni murtii olaanaa godina Gujii dhaabbatni dhuunfaa **namoota hariiroo dhuunfaa qaban gidduutti kan hundeeffamu ta'uu isaa**, dhaabbatichis kan himatamaa tokkooffaa duwwaa akka hin taane ibsuun gaaffii aksiyoonni himatamaa tokkooffaa caal baasiin gurrguramu qaba jedhu kufaa gochuun ***miseensootni dhaabbatichaa gahee himatamaa tokkooffaa ogeessaan shallagame baankiif kaffaluun*** dhaabbaticha akka ofii olchan murteesseera.

. . .

- Dha/lj/M/m/ W/feedaraalaa seerri daldalaa keewwata 522, 523, fi 524 jalatti yoo abbaan aksiyoonaa tokko idaa qabaatee fi sababa kanaan aksiyoonni isaa gurguramu gahe miseensotni dhaabbatichaa mirga dursaa kan argatan ta'uu isaanii malee **sababa idaa miseensaatin aksiyoonni abbaa idaa gurguramu kan hin qabne ta'u hin kaa'u** jechuun aksiyoonni himatamaa tokkooffaa caalbaasiin akka guguramu ajajeera.
- Dhimma kana SD harawaa kwt.510 fi SD duranii 522 fi 523(5) waliin madalaa? Dhaddacha Ijibbaataa, gurguramu qabu yaadni jedhu mirga himataa/baankii/ kan dhiphisu dha

Qooda...

- Yoo waliigalteen adda barreefama hundeefamaa keessaa jirateen alaa sheerin miseensa du’ee dhaltoota isaaf darba.
- Yoo dhaltootni feedhi hin qabanee waldiichi kappitalaa of egannoo irraa kaafaluun sheeri kana nii hanbifata. (kwt.511)

Qooda...

- **Qooda dabarsuun hanga galmee daldalaa irraatti hin galmoofne bu'aa hin qabu(kwt.508)**

Murtii Dha/ IJ/ Lakk.galmee 57288 Jildii 12ffaa

- Miseensi PLC tokko gahee aksiyoona isaa nama biraaf dabarsuun kan mirkanna'uu akkataa seeratiin kwt.523(3)ti galmee daldalaa irrattii yoo galma'eedha. Kanafuu qaboo yaa'iin murtii kana ibsuu qoftii jirachuun hanga galmee daldalaa irrattii hin galma'iin qamaa 3ffatti darbee jeechun hin daanda'amu.
- SD harawaa 508 fi SD duranii kwt.522

Dhimma 3ffaa

- Himattuun himatamtoota Waldaa Aksiyoona Barnoota Waliif waldaa sadarkaa fedaraalaatti galmaa'ee namoota 4 miseensota waldaa GAMTA IGM(PLC) ta"an kan bara 1985 kaapitaala qarshii 250000n ijaarame keessatti miseensa waldichaa keessaa maqaan isaa ***Mangistuu Markabee*** wajjiin haadha manaa fi abbaa manaa ta"uun gahee sheerii shan(5) kaappitaala qarshii 50000n hundoofnee kan turre yoo ta"u sababa gaa"elli keenya diigameef gahee keenyakan maqaa A/manaa kootiin galmaa'ee ture guutummaa isaa kan dhuunfaa koo ta"ee bu"uura murtii mana murtii lakk.g.20785 irratti ajaja kenneen waldaa GAMTAf dhiyaatee galmaa"ee waraqaan ragaa abbaa qabiyyummaa lakk.06/2006 kan gaafa 18/07/2006 waldicha irraa naaf

Kan itti fufe...

- miseensotni waldichaa namootni afur(4) kun mirga koo sarbuun wixinee waliigaltee bittaa fi gurgurtaa qabeenya waldichaa ani miseensa itti ta‟e aksiyoona barnootaa waliif gurguruun dabarsuuf adeemsa irra jiran faallaa seeraa waan ta‟eef haqamee mirga dursaa ani qabu akka anaaf eegamu jechuun Mana Murtii Olaanaa Godinaatti dhiyeesssiteeti
- M/M/Godinichaa Hanga murtii mana murtiin gaheen sharii abbaa manaa ishee waldicha keessaa qabu himattuuf hanga murtaa’etti wixineen waligaltee ishee duuba raawwate hagamuu qaba jedheera

Kan itti fufe...

- M/M/W/Oromiyaa dhaddacha lixaa immoo oliyyannoon dhimmicha ilaaluun himattuun miseensa waldichaa ta’uu ishee qaama aangoo qabutti hanga hin galmeesisifnetti qaama sadaffaa irratti dhiibbaa hin qabu waan ta’ee wixineen waliigaltee gurgurtaa haqamuun sirri miti jedhee murteesseera.

Gaaffii

- Murtii Mana Murtii isa kamtu bu’uura seeraa qaba jettu?maaliif?
- Murtiin mana murtii galmee waldichaa waajjira isaa keessatti galmaa’uu fi qaama aangoo qabu biratti galmaa’uun garaagarummaa bu’aa seeraa fidu qabaa?

Cont...

- Tumaa SD duraanii kwt.524 jalatti mirga miseensummaa abbaa aksiyoonaa dhaaltotatti dabarsuun akkuma jirutti ta’ee dabalataan akka SD ammaatti dhaaltonni miseensummaa waldichaa ta’uu kan hin feene yoo ta’e maallaqa of eeggannoo yoo qabatee gaheen isaanii kaffalameefii keessaa bahuu mirga akka qaban SD kwt.511 irraa ni hubatama.

Cont...

Article 511. Devolution of Share by way of Succession

1/ unless otherwise provided in the memorandum of association, the shares of a deceased member shall devolve upon his heirs.

2/ however, where the heirs do not want to be shareholders, they shall be paid from reserve funds the amount that the deceased's shares represent in the assets of the company in the final balance sheet.

3/ the right under Sub-Article (2) of this Article shall not apply where the company does not have sufficient reserve that is distributable to shareholders.

Cont...

- Yoo waliigalten murta’een alattii yoo aksiyooni wabiin ykn alabaan kenname , mirga yaa’ii irraatti hirmaachuu kan qabu **miseensa wabiin kenne(pladger)dha**-(SD kwt. 505)

Bulchiinsa Waldichaa

- SD duraanii keessatti waldaan manaajera qabaachuu qaba kan jedhu yoo ta’u(517(j) +525),
- kan ammaa immoo **boordii dayirekterootaa miseensa nama 3-13 qabu barreeffama hundeeffama waldichaatiin hundeessuu akka danda’an** tumamee jira(SD ammaa kwt.296+500+513).

Bulchiinsa Waldichaa

Tumaaleen waa’ee

- muudama fi aangoo irraa buufamuu,
- aangoo fi itti gaafatamummaa,
- haala kaffaltii fi
- turtii yeroo miseensota boordii daayirekterootaa kan waldaa aksiyoonaa keessatti tumaman waldaa aksiyoona dhuunfaa itti gaafatamummaan isaa murtaa’e kanaafis raawwatiinsa ni qabaatu.

(SD kwt.513)

Cont...

Article 513. Board of Directors

1/ the memorandum of association may provide for the management of a private limited company by a board of directors.

2/ the board of directors, if any, shall consist of three to seven members.

3/ The provisions of this Code on the board of directors of a share company concerning appointment, guarantees provided, removal, term of office, decision

making, liability, remuneration, powers and duties and other relevant matters under Sub-Article (4) and (5) of Article 296, Article 297, 298, 300-312 and Article 314-330 shall apply as appropriate to the board of directors of a private limited company.

Cont...

- **Barreeffama hundeeffamaatiin ykn gumii miseensota waliigalaatiin manaajera** muuduuf buusuun akkuma jirutti ta’ee,
- Waldaan aksiyoona dhuunfaa boordiidhaan kan bulu yoo ta’e boordiin **aangoo gaggeessaa ol’aanaa waldichaa**(manaajera) muuduu fi aangoo irraa buusuu kan qabaatu ta’uu isaa (SD kwt.514(2)
- Muudamni manaajeraa boordiin yoo ta’e manaajerri itti waamamni isaa boordiif ta’a.

Cont...

Hojii gaggeeessan

- Hojii guyyaa guyyaa waldichaa ni gaggeessa,
- karoora fi bajata waggaa waldichaa qopheessuun ni dhiyeessa yoo mirkanaa'e hojiirra ni oolcha,
- gabaasa qopheessee boordiif dhiyeessa,
- hojjattoota waldichaa hogganuu, ***qacaruu fi hojiirraa gaggeessuuf aangoo ni qabaata. (SD kwt.515)***.

Itti gaafatamummaa Hogganaa

- Dirqama barreeffama hundeeffamaa ykn seeraan taa'e cabsuun miidhaa waldicha,miseensota ykn qaama 3ffaa irra gahuuf manaajerri itti gaafatamummaa ni qabaata.
- Yeroo waldaa irrattii murtiin kasaraa kennamee **qabeenyi jiru idaa kaffaluu hin daandenye** fi balleessaa kan qabu ta'ee qabeenya dhunfaa isaa irra akka kaffaluu m/murtii ajajuu daanda'a.SD kwt.516.

Itti gaafatamummaa Hogganaa

- Hogganaan qaama isaa mudeen hojii irraa gaggeefamuu daanda'a.
- Kunis BD ykn yaa'ii waliigalatiin tahuu daanda'a.(517)
- Hogganan hojii irraa gaggeefamee **osoo sababni gaggeefamef sirrii tahuu bateeyyu** gara hooitti hin deebi'uu.(517(2)
- Gaaffii miseensotatiin m/murtii sababnii gahan yoo jiratee hogganaa hojii irraa gaggessuu nii daanda'a. Nama bakka isaa bu'uus nii mudaa(517(3)

Dhimma

- **Iyyattooni Xaanaa Injinariing Itti gaafatamummaan isaa murtaa'ee fi abbootii aksiyoonaa sadii fi waamamaan miistar Alchaadii Deelgaawidiyoo, Manni Murtii Waliigala Feedaraalaa Dhaddachi Ijibbaata, Lakk. G, jildii 13 fuula 420.**

- Dhimma kanaaf ka'umsa kan ta'e murtii manni murtii feedaraala sadarkaa jalqabaan waamamaan ammaa ykn hojii gaggeessaan dhaabbatichaa sababa gahaa malee yaa'ii abbootii aksiyoonaan kan hojiirraa gaggeeffame waan ta'eef hojiitti haa deebi'u jechuun murtii kenname komachuunii dha.

Cont…

- Iyyattootnis waamamaan hojiirraa akka gaggeeffamu kan ta’e **yaa’ii waliigalaa abbootii aksiyoonaan waan ta’eef darbees otuma gaggeessaan taasifame seeraan ala ta’e hojii gaggeessaaf beenyaan akka kaffalamuuf taasifamu qaba malee hojiitti haa deebi’u jechuun murtiin kenname sirri miti** jechuun komii ijibbaataa dhiyeessaniiru.
- Dhaddachi ijibbaataa hiikkoo keewwata 527 (3) kenneen himni *hojii gaggeessaan hojiirraa ka’e hatattamaanii fi hanga dhumaatti hojiirraa dhaabbata jedhu hima dirqisisaa osoo hin taane hayyamsisaa/permisive/* akka ta’e hiikkoo kenneera.

Cont…

- Bu’uuruma kanaan yoo hojii gaggeessaan waldaa dhuunfaa itti gaafatamummaan isaa murtaa’e sababa gahaa malee hojiirraa gaggefame akka haala isaatti hojiitti deebi’u kan danda’u ta’u isaa ykn beenyaan kaffalameefi hojiirraa gaggeeffamu akka danda’u ibsuun,
- hojii gaggeessaan ammaa **qaxaramaa duwwaa osoo hin taane dhaabbata kana keessa dhaalaan kan seene ta’uu** fi iyyattoota waliin dantaa wal-fakkaataa kan qaban waan hin taaneef dantaawwan garagaraa kana wal-dandeessisuuf hojii gaggeessan hojiitti deebi’u qabu jechuun murtiin manneen murtii jalaan kenname **dogoggora kan hin qabne ta’u** ibseera

Dhimma

Lakk. Galmee 63200 jildii 13ffaa

- SD kwt. 527 jalattii wa'ee hojii gaggeessaa aangoo irraa buusuun walqabatee m/murtii hojii gaggeessaan kun seeran alaa hojii irraa gaggeefamee jedhee yoo amanee **beenya murtessuufii** nii danda'a jeechun kaa'amuun isaa m/murtii karaa seera alaan gaggeefamuu yoo hubatee **hoojitti deebisuu hin daanda'uu jeechun kan muurta'ee sirrii miti jechuun murteesseera**
- SD duranii kwt.527(3) fi SD harawaa 517(2 fi 3) akkamitti illaaltu?

Itti gaafatamummaa Hogganaa

Iyyattotni Asteer Arayaa fi waamtootni Addee Amsaal Balaay Faa, MM/W/F Ijibbaataa, Lakk. G. 39608, gaafa 11/6/2002 kenname.

- Dhimmichi mana murtii olaanaa feedaraalaatti murtee argatee mana murtii waliigala feederaalaa ol’iyannoonii fi dhaddacha ijibbaataan kan cimee dha.

Itti gaafatamummaa Hogganaa

- Dhimmichi mana murtii olaanaa feedaraallatti yeroo jalqabamu deebii kennitootni ammaa himattoota kan turan yoo ta’u himannaa dhiyeessaniin hojii gaggeessitootni dhaabbatichaa maallaqa miseensootarraa kan waliitti qaban yoo ta’u hojii qabatamaa keessa osoo hin galiin kaappitaala dhaabbatichaa keessaa dhibbeentaa 88.38% kan ta’u waan balleessaniif

Itti gaafatamummaa Hogganaa

- Akkasumas **dirqama herrega qabachuu bahuu gati dhabaniif dhaabbatichi kasaaree** akka diigamu waan ta’eef **miidhaa isaan irra gaheef beenyaan akka kaffalamuuf miseensotni gaafataniiru**.
- Hojii gaggeessitootni gama isaanitin mormii kaasaniin hojii gaggeessaa gatii taaneef duwwaa itti gaafatamu hin qabnu, hangi itti gaafatamummaa keenyas hanga maallaqa nuti buusinee caaluu hin qabu jechuun mormaniiru.

Itti gaafatamummaa Hogganaa

- Manni murtichaas falmii gama himatamtoota jalaa ykn iyyattoota ammaatiin ka’e kufaa gochuun hojii gaggeessitootni dirqama seeraan, dambii ittin bulmaataan akkasumas baratamaan daldala irraa maddeen dirqama galmeewwan herregaa qabachuu qabu ture kana bahuu dhabuu isaanitin dhaabbatichi akka kasaaru waan taasisaniif dhuunfaa fi waliin itti gaafatamu jechuun murteessera.

Itti gaafatamummaa Hogganaa

•Manni murtii waliigala feederalaa **dhaddachii ijibbaatas murtii kana cimseera.** Dhaddachi ijibbaataa sababoota dabalataa kaaseen dhaabbatichi

❖oditii ta’ee kan hin beekne ta’u,

❖baasiif galii isaa kan agarsiisu galmee herregaa kan hin qabne ta’uu isaa,

❖lakkoofsa herrega addaa kan hin qabne ta’u isaa kaasuun sababootni kannen dhabbatichi akka kasaaru kan taasise waan ta’eef hojii gaggeessitootni itti gaafatamaa kan qaban ta’uu mirkaneesseera.

❖**SD duranii kwt.530 fi SD harawaa 516(1,2) akkamitti illaalltu?**

Qabxii Marii

1. Dhimma biraa irratti gaggeessaan waldaa dhuunfaa qonnaa itti gaafatamummaan isaa murtaa’e keessa hojjatu tokko hojii isaa sirnaan gaggeessuu dhabuu isaarraa kan ka’e **omishini dhabbatichaa osoo hin gurguramiin waan badeef akkasumas maallaqa dhaabbatichaa lakkoofsa herrega dhuunfaa banuudhaan waan keessa galcheef** jechuun himannaan hojiirraa nuuf haa ka’u jedhu kan irratti dhiyaate yoo ta’u manni murtichaa ragaan gahaan hin dhiyaanne jechuun himannaa dhiyaate kufaa godheera(**Himataan obbo Bisraat Sayifuu fi himatamaan kibrat Wandimmuu Mana murtii**

Qabxii Marii

- Sababoota armaan oliitti ibsaman keessaa isaan kamtu hojii gaggeessitoota hojiirraa kaasuuf gahaa dha jettu? **Dirqamni hubachiisuu kan eenyuti**?
- SD duranii kwt.527(3) fi SD harawaa 517(3) akkamitti illaaltu?

Odiitara

- SD duraanii keessatti **waldaan odiitara kan qabaatu miseensa nama 20 oli** yoo qabaatedha.
- SD ammaa keessatti immoo miseensa nama 10 olii yookin qabeenya tilmaama miliyoona 10 oli yoo qabaate oditara alaa bilisa ta’e walgahii miseensota waliigalaatiin kan filatamu qabaachuu akka qabu tumamee jira(kwt.518).

Cont…

kwt.518

- **oditaronni yaa’ii waliigalatiin kan filaaman**
- dhimmonni hafan jeechunis aangoo fi itti gaafatamummaan oditaroota , haala muudamaaa fi hojiirraa ka’u ilaalchisee buu’ura keewwatoota oditaroota waldaa aksiyoona itti gaafatamummaan isaa murta’ee hogganiin kan hoogganamu tahu ifaan tumera (343-354)

Odiitera(kwt.343 – 354)

- **Odiitara ta’uuf-** namuusaa gaarii qabachuu, heyyaama ogummaa qabaachuu, **miseensa ykn hojeetaa waldiicha tahuu dhabuu,** haariroo ykn firummaa biraa waldiicha waliin qabachuu dhabuu(kwt.345)
- Gumiin Waliigalaa yeroo **kamittuu aangoorraa kaasuu kan daanda’uu yoo ta’uu**
- Oditariin sababaa gahaa malee kafamee **garuu beenyaa gaafachuu nii** daanda’a(kwt.346)

Odiitera

Dirqaamota Odiitara(kwt.348 fi 352)

- Odeefannoo sirrii ta’e kennuu fi iccittii dhaabatichaa eeguu
- Sanada maallaqaa, **herrega baasiif galii, galmee herregaa qorachuun** mirkaneessuu,
- Gabaasa boordiin miseensotaaf dhiyeessu **sirrii tahuu** mirkaneessuu (kwt.348)
- Gocha seeraan alaa ilaalchisee **gabaasa boordii to’attootaa yoo hin jirre boordiif ykn waltajjii miseensota waliigalaatiif** dhiyeessuu,(kwt.350)
- Bakka boordiin hin jirretti ykn miseensonni **kappitalaa waldiicha %10** bakkaa bu’aan yoo gaafatan waltajjii miseensota waliigalaa waamuu(kwt.351)
- Gabaasni Odiitarii dhiheessuu haqamuu nii daanda’a?

Odiitera

Itti gaafatamummaa Odiitara(kwt.354)

- Badii ykn dogongoraa rawwataaniin miidhaa gaheef S/HH nii gaafatamuu
- Odiitari ta’ee jeedhe **gabasaa sobaa dhiyeessuu ykn sanadaa baasiif gaali sobaa** sadarkaa kappitallii waldiichi irraa jiru agaarsisuu hin dhiheesinnee yakkaan nii gaafatama(kwt.354)
- Goocha **yakkaa waldiicha keessattii** rawwatamuu argee qaama dhimmi illaaluuf yoo gabasuu batee fi iccittii waldiicha yoo eeguu baatee yakkaan nii gaafatama
- ***Gabaasni Odiitarii dhiheessuu haqamuu nii daanda’a?***

Odiitera

- Gabaasni Odiitarri dhiyeesse erga Gumii waliigalaatin mirkanna’ee booda **sababaa gowwomsuutin** alaa ulagawwaan **qaaxarii armaan olii waan gutuu dhabeef** hin haqamuu(kwt.345(2)

Odiitara

Gaaffii Marii

- Miseensootni waldichaa odiitara muuduu ni danda’u? **ulaagaaleen maal maal** guutamu qabu?
- Dhaabbatni itti gaafatamummaan isaa murtaa’e miseensoota kudhani gad yoo qabaate oditara alaa akka qabaatu hin dirqamuu?

Odiitara

- Kwt. 518 fi 343(2) A shareholder or shareholders representing not less than 20% of the capital of the company may appoint an Auditor selected by them.
- A/aksiyoona waldichaa kappitala %20 gadii hin tanee qaban oditarii nuuf haaa mudachuu daanda’u.

Sirna Walgahii

- Walgahii Waldaa akkuma kan waldaa aksiyoonaa walgahii idilee fi walgahii ariifachiisaa jedhamuun bakka lamatti qoodama.kwt.519.
- Walgahiin idileen **BD, manajeeran ykn oditaran ykn miseensota kappitalaa waldichaa walakkaa bakka bu'aniin** wamamuu daanda'a
- Yoo qamootni kunnin waamu didaan **m/murtii yoo sababnii gahan jiratee walgahii idilee** yaamu daanda'a(kwt.517)

Sirna Walgahii

- Miseensonni waldaa 10 gadii yoo ta’an walgahii osoo **ta’iin yaadi murtii** isaaniif ergamuu daanda’a(kwt.523)
- Miseensi hunduu sagalee baay’ina aksiyoona qabatee waliin walqixa ta’ee qaba.(kwt.524)

Quorum

- Kappitalaa waldiicha keessaa **harka ½ miseensi qabu yoo argame** walgahii idilee gaggeessuuf gahaa dha.(kwt.525)
- Haata’u malee dhimmoota walgahii ariifachiisaan ilaalaman irratti murtii kennuun sagalee miseensota hundummaa ykn **harka ¾ gaafachuu danda’a**. kwt.526(1 fi 3) .

Dhimma

- **Dhimma ya’ii m/murtii haa yaamu- Iyyattootni addee Yashii Alamaayyoo N-9 fi waamamaan hin jiru, Mana Murtii OlaanaaGodina Adda Adaamaa, Lakk. G, gaafa 20/05/2008 kennameen**

Dhimma qabatamaa mana murtii olaanaa godina adda Adaamaatti ilaalame murtii argate keessatti miseensootni dhabbata itti gaafatammuuman isaa murtaa’ee tokko namoota sagal yaa’iin bu’uura dambii ittin bulmaataatin bara 2007 irraa kaasee kan hin gaggeeffamne waan ta’eef

darbees murtii dhaddachi ijibbaataa mana murtii waliigala feederaalaa galmee lakk. 46628 ta’e irratti kenneen kaappitaala dhaabbatichaa keessaa abbootiin aksiyoonaa dhibbeentaa 10 ta’u qaban yaa’iin akka waamamu mana murtiitti yoo iyyatan manni murtii haal duree tokko malee iyyaticha fuudhee ilaalu kan qabu ta’u ibsuun

Dhimma

- yaa’iin waliigalaa akka waamamuu fi yaa’icha kan gaggeessuu bakka bu’aan mana murtii tokko akka mooggafamuuf gaafataniiru.
- Manni murtiis yaa’iin akka gaggeeffamu ajajeera. Iyyata kanamarrati qaamni waamamaa ta’ee dhiyaate hin jiru.
- Haata’u, malee akkuma armaan oliitti ibsineetti akka haala isaatti hojii gaggeessitootni dhaabbatichaa fi oditaroonni bakka hojii gaggeessitootni hin jirreetti yaa’ii waamuuf dirqama kan qaban ta’u ibsameera.

con

- **Murtii Dha/ij/ Lakk.galmee. 82503 jildii 15ffaa**
- Akkataa SD kwt.532(1)t Plc miseensota 20 ol qabu keessattii yoo xiqqatee waggattii yeroo tokko ya’iin waliigala ta’amuu kan qabu yoo ta’uu miseensoni 20 gadii yoo ta’an ya’iin waliigala gaggeefamuun dirqamaa tahuu wantii seeran ka’amee hin jiru.
- Daanbiin ittiin bulmataa waggattii yeroo tokko ya’iin gaggeefamuu qaba jeechun yoo ka’ee gaggeefamuu qaba.
- Hata’uu malee **bu’aa argamee** hanga ya’iin waliigala murtessuti hin qoodnu jeechun hundee seera hin qabu.Bu’aa qoduuf kappitalii kaffalamuu qabu hin kaffalamne jeechun akka hal dureeti ka’uun seeran fuudhatama hin qabu.
- SD harawaa kwt. 521 Fi SD duranii kwt. 532 walbira qabun yoo illaalamu ya’ii gaggeessuun dirqamaa?

Bu’aa

- Mallaqaa bu’aan argamuu irraa yeroo hunda %5 gara bajaata of egannooti darbuu kan qabu hanga ofegannon kun kappitalaa waldichaa keessaa **%10’n** walqixatuudha.(528)
- Miseensonni bu’aa sobaa(fictitious dividens) adda qoodaman hanga **waggaa shanitti** akka deebisan gaafachun nii daanda’ama.(529)

Gaaffii

1. dhimma armaan olii irraa ka.uun qaamoleen dirqama qaban kun akka **himatamaa ykn waamamaa** ta’uun dhiyaachu qabu.??(SD harawaa 521 fi SD duranii kwt.532?
2. SD harawaa kwt. 521(3,4)- Fi SD duranii kwt. 532 walbira qabun yoo illaalamu
3. Ya’ii Waliigala gaggeessuun dirqamaa? miseensoni 20 gadii yoo ta’an ya’iin waliigala gaggeefamuun dirqamaa

Diigamuu Waldaa fi Sirna Qulqulleessaa ff
(kwt.531-533)

a)Sababootni diigamiinsa waldaa SD kwt.181 akkuma jiranitti ta’ee;

b)Waldichi qaama hogganu yoo hin qabaanne

c)Kaappitaalli harki ¾ yemmuu hir’atuu nii diggamaa

Diigamuu Waldaa fi Sirna Qulqulleessaa ff (kwt.531-533)

Sababootni diigamiinsa waldaa SD kwt.181 akkuma jiranitti ta’ee;

- Kaayyoon Dhabbatichi ykn waldichii dhabbateef yoo milka’ee ykn milka’uu hin daandenye ta’ee
- Turtiin yeroo dhaabateef waan xumurameef yoo waligalteen dheeratu batee
- Miseensonnii akka digamuu yoo waliigalan
- M/murtii akka digamuu yoo ajajee

Diigamuu Waldaa fi Sirna Qulqulleessaa ff
(kwt.531-533)

- **Yoo waldhichii ykn dhabbatichaa irrattii murtiin kisaraa ittii kennamee**
- **Waldiddaa cimaa miseensota jiduttii umaameen waaldichi ittii fuufuu kaayyoo dhaabatef galman gahuu yoo hin daandenye ajajaa m/murtiin**
- **Waldiddaa cimaa miseensota jiduttii umaamus miseensotni hafaan ittii fufuun kaayyoo waaldicha bakkan gahuu kan danda'aan yoo ta'ee ,miseensii rakkoo umee sheeri ofii gurguratee akka bahuu taasisuun waaldichi akka hin digamne goochun nii daanda'ama**

QH

- Tumaaleen SD **waldaa Aksiyoonaa** jalatti waa’ee muudama, aangoo fi gahee hojii qulqulleessituu herregaa dubbatan tumaaleen SD kwt.473-491 waldaa aksiyoona itti gaafatamummaan isaa murtaa’eefis akkaataa barbaachisummaa isaaniitti raawwatiinsa ni qabaatu (SD kwt.533).

QH

Dhimmaa Diggaa

- Obbo Xaahir Hajaa fi Obbo Abdulmaliik miseensa waldaa dhuunfaa i/g/m *engineering and mechanical work shop garage* ta'uun nu gidduutti waldhabdeen cimaan waan uumameef waldichi haa diigamu jedhanii m/murtii sadarkaa jalqabaa irratti iyyata dhiyeeffatan.
- miseensota gidduutti waldhabdeen cimaan waan uumameef akka diigamu murteessera.
- Tumaan kwt. SD duranii 218(2)(SD harawaa 181) tumaa waliigalaa waan ta'eef dhaabbilee daldalaa hunda irratti raawwatiinsa ni qabaata hubannoon jedhu manneen murtii keessatti fudhatama argatee jira.

QH

Dhimmaa Diggaa **Qabxii Marii**

- **Falmii Massala Maammitoo fi Waldaa Dhuunfaa Tasifaa Birhaan, Mana Murtii Olaanaa Adda Adaamaa, Lakk. G. 008395**
- Falmii himataa Massala Maammitoo fi Waldaa Dhuunfaa Tasifaa Birhaan jiddu tureen himataan himannaa dhiyeesseen waldichi waggaa lama gidduutti kaayyoo hundeeffameef galma gahachuuf hojii waan hin jalqabneef akka diigamu gaafateera.
- Himatamaan gama isaatiin waldichi hojii jalqabuu baatuus **haaloota hojii jalqabuuf barbaachisoo ta'an garagaraa raawwachaa waan tureef kaayyoon waldichaa kan bira gahamu miti kan jedhamu miti** jechuun falmateera.

QH

- Manni murtis murtii kenneen waldichi kaayyoo hundeeffameef galmaan gahuu baatuus hojiiwwan kan akka lafa waldichi irratti ijaaramu fudhachuu, **dizaayinii qopheessuu fi kkf** hojjachaa waan tureef yeroon kaayyoo isaa ittin galmaan gahuu darbeera kan jechisisu miti jedheera.
- Biyyoota tokko tokko keessatti yeroon waldaan tokko hojii itti eegalu kaawwame yeroo sana keessatti hojii eegaluu dhabuun akka sababa diiggaa waldaatti fudhatama.

QH

- Fakkeenyaaf, waldaan tokko hundeeffamee waggaa tokko keessatti yoo hojii eegalu baate waldichi akka diigamu haala itti taasifamu jira.

- Waldichi waggaa lama gidduutti hojiitti galuu dhabuun isaa kaayyoo isaa galma geessisuu kan dadhabee ta’u agarsiisaa?

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

Waldaa Dhuunfaa Miseensa Nam-Tokkee Itti Gaafatamummaan isaa Murtaa’e

One person private limited company

SD kwt. 534-545

Instiitiyutii Leenjii Fi Qorannoo

Seera Oromiyaa

- SD duraanii keessa kan hin jirree fi waldaa haaraa SD kun qabatee dhiyaate keessaa tokko isa kana dha
- Waldaan kun PLC waliin baay'ee kan walfakkatuudha
- PLC yoo xiqqatee namoota lama kan barbaduudha.
- Kun immo namotni dhuunfaan waldaa hundeessuu yoo barbadaan akka hin hundessinee gufuu ittii tahera.
- 'Maquumaf' jechaa nama lamaffaa gahee(share) murasaa akka bitatuu gochuun miseensa godhatuu.
- Kana hanbisuuf namnii kophaa isaatis waldaa dhunfaa akka hundessuu carraa kan kennuudha

Waldaa Dhuunfaa Miseensa Nam-Tokkee Itti Gaafatamummaan isaa Murtaa’e SD kwt.534

- Ibsa namni tokko kennu bu’uura godhachuun waldaa **qaama seerummaa nama dhuunfaa** irraa adda ta’een hundeeffamuu dha.
- Miseensi waldichaa buusii waldichaaf buusuu qabu guutummaan **guutuutti** hanga kaffaletti idaa waldichaatiif itti gaafatamummaa hin qabu(kwt.534).
- **new-commercial-code-.pdf**

Cont...

- Kaappitaalli waldaa Aksiyoona Miseensa nama tokko **qar;15,000 gadi** ta’uu hin qabu.
- Waldaa miseensa nam-tokkee itti gaafatamummaan isaa murtaa’e hundeessuuf ibsi kennamu ulaagaa SD kwt.536 fi 537 guuttachuu qaba.
- Kunis maqaa,teessoo fi lamummaa miseensa,nama bakka isaa bu’uu fi bakka buu’umma kana fudhachuu isaa, teessoo waldaa fi kaayyoo waldichii dhabbateef fi kkf
- Ibsi kunis qaama sanadoota mirkaneessuu biratti kennamee galmee daldalaa keessatti **galmaa’uu** qaba**.**
- **new-commercial-code-.pdf**

Cont...

- Namni dhuunfan daldaluu daldalaa isaa **gara** waldaa miseensa nam-tokko itti gaafatamummaan murtaa'etti jijjiiruu danda'a.
- Haata'u malee waldichaa hundeessuun duratti idaa daldalaa kana irra jiruf waldaa fi daldalichi itti gaafatamummaa walini fi qeenxee ni qabaatu.SD kwt.538.
- **new-commercial-code-.pdf**

Gaaffii Marii

1.Waldaan aksiyoona nama tokko hiikaa waldalee aksiyoona waliin nii deema?

2.Mootummaan maalif namni tokko akka waldaa aksiyoona hundessuu heyyama? Bu’aa fi miidhaa isaa waliin kaasa?

Cont...

- **Waldaan miseensa nam-tokko itti gaafatamummaan murtaa'e waldaa biraa isa fakkaatuf miseensa ta'uun hundeessuu hin danda'u. (kwt.539)**
- **Tumaa kana irra darbun yoo hundaa'e toora hundeeffametti mana murtii aangoo qabutti qaamni dantaa qabu yoo iyyate murtii mana murtiitiin ni diigama, miidhaa qaama 3ffaa irra gahuuf immoo itti gaafatamummaa waliinii fi qeenxee ni qabaatu.**
- **Buusii waldicha hundeessuuf gosaan taasifame yoo jiraate ibsa hundeeffamaa keessatti tilmaamni isaa ibsamuu qaba, dabalataan oditerri akka tilmaamu godhamuu qaba. Maliif?**
  - **new-commercial-code-.pdf**

Bulchiinsa

- **Waldaan haala kanaan hundaa'u hoji gaggeessaa qabachuu qaba.**
- **Hoji gaggeessaan miseensa waldichaa ykn nama gara biraa ta'uu danda'a.**
- **Aangoo fi gaheen hojii hoj-gaggeessaa kanuma hoji-gaggeessaa waldaa aksiyoona dhuunfa itti gaafatamummaan isaa murtaa'eetiin wal-fakkaata,(sd kwt.541(2).**

Cont...

Hojii gaggeeessan PLC(SDkwt.515)

- Hojii guyyaa guyyaa waldichaa ni gaggeessa,
- karoora fi bajata waggaa waldichaa qopheessuun ni dhiyeessa yoo mirkanaa'e hojiirra ni oolcha,
- gabaasa qopheessee boordiif dhiyeessa,
- hojjattoota waldichaa hogganuu, qacaruu fi hojiirraa gaggeessuuf aangoo ni qabaata.(SD kwt.515).

Gaaffii Marii

1. Waldaa dhuunfaa itti gaafatamummaan isaa murtaa’ee keessatti hoji-gaggeessaan itti waamamni isaa boordii dhaaf ykn Gumii miseensota waldichaatiif ta’uu danda’a. Haata’u malee, waldaa miseensa nam-tokkee itti gaafatamummaan murtaa’e keessatti miseensi waldichaa hoj-gaggeessaadha yoo jenne itti gaafatamummaan isaa eenyudhaaf ta’a?
2. SD kwt.542 irratti miseensi waldichaa aangoo Gumii miseensota waldaa dhuunfaa itti gaafatamummaan isaa murtaa’eetiin wal-fakkaatu ni qabaata jedha. Kana yoo jenne akkuma miseensota waldaa dhuunfaa aangoo karoora fi bajata waggaa mirkaneessuu? Aangoo gabaasa herregaa dhagahuuf mirkaneessuu, manaajera muuduu fi hojiirraa buusuu ni qabaata jechuu dhaa? Manaajerri miseensichuma yoo ta’e hoo

new-commercial-code-.pdf

Bulchiinsa

❖Murtii miseensi waldaa m/nama tokkee itti gaafatamummaan murtaa’e **aangoo waltajjii miseensa waliigalaatiin kennu** barreeffamee faayila waldichaa keessa taa’uu qaba.

❖Ibsa hundeeffamaa kan jijjiiru yoo ta’e galmee daldalaa irraatti ji’a tokko keessaatti galmaa’uu qaba.(SD kwt.542)

Itti gaafatamummaa

❖Miseensi waldichaa ykn qaamni biraa waldicha irratti karaa kallattii fi al-kallattiitiin aangoo to’achuu qabu tokko gochaawwaan **seeraan alaa qabeenya waldichaa ykn dantaa gaafattoota maallaqaa waldichaa wanta miidhu** kanneen **SD kwt.543 jalatti tarreeffaman raawwatee yoo argame waldichaa waliin itti gaafatamummaa waliinii fi qeenxee ni qabaatu.**

❖**Gochoonni kunninis**;-gochaa mirgaa fi faayida abboottii idaa miidhuu rawwachuu, sanadaa baasii fi galii sobaa qoophessuu, qabeenya dhunfaa fi waldiicha walittii makuu

❖new-commercial-code-.pdf

Haala Diigamuu Waldichaa(kwt.544)

- Waldichi idaa irra jiru **guutummaatti erga kaffalee** booda kan diigamu yoo ta’e qabeenya waldichaa qulqulleessuun otoo hin barbaachisin miseensa waldichaatti kan darbu ta’a.
- Haata’u malee, sana booda **gaaffattoonni maallaqaa yoo jiraatan** miseensichi dhuunfaatti kan itti gaafatamu ta’a. SD kwt.544.
- Guyyaa waldichi diigamuu beekee **kaasee hanga waggaa 5tti**, guyyaa qabeenyi walidichi miseensaatti darbee kaasee hanga **waggaa 10tti** gaafachuu danda’a.
- Walumagalatti diggaan SD SHC irrattii rawwatinsa qabatan waldaa kana irrattis nii qabatuu(kwt.545)
  - **new-commercial-code-.pdf**

Horaa bulaa!